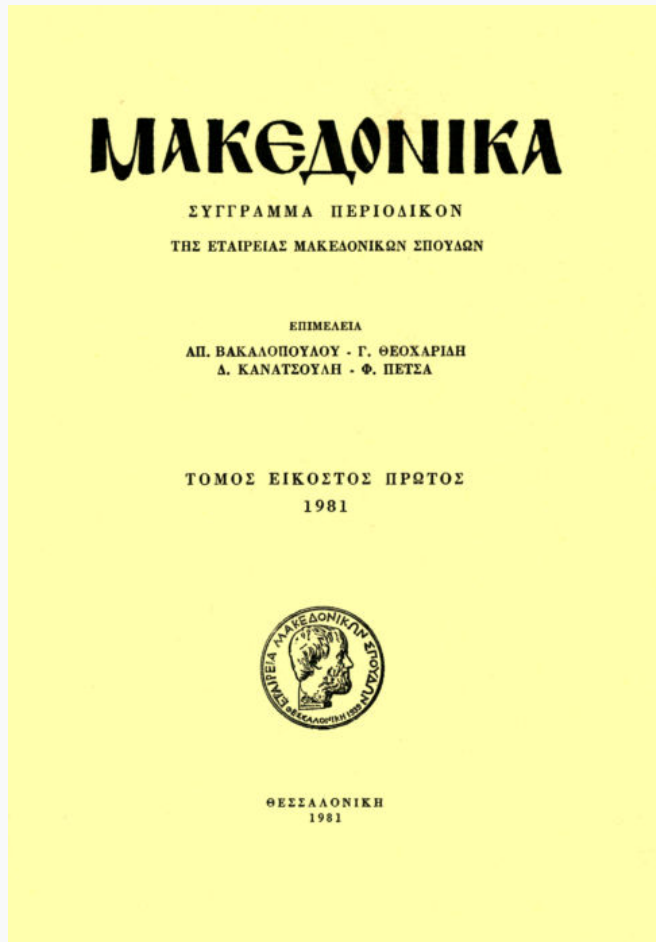

Μακεδονικά

Τόμ. 21, Αρ. 1 (1981)

Πατριαρχικά έγγραφα-πειστήρια περί της συμβιώσεως Ελλήνων και Σέρβων ορθοδόξων εν Βόρειω Μακεδονία και Παλαιά Σερβία το Β' ήμισυ του 19ου αιώνας: (συμβολή εις την πανορθόδοξον και οικουμενικήν αποστολήν του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως)

Αθανάσιος Αγγελόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.430](https://doi.org/10.12681/makedonika.430)

Copyright © 2014, Αθανάσιος Αγγελόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αγγελόπουλος Α. (1981). Πατριαρχικά έγγραφα-πειστήρια περί της συμβιώσεως Ελλήνων και Σέρβων ορθοδόξων εν Βόρειω Μακεδονία και Παλαιά Σερβία το Β' ήμισυ του 19ου αιώνας: (συμβολή εις την πανορθόδοξον και οικουμενικήν αποστολήν του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως). *Μακεδονικά*, 21(1), 109–154.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.430>

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ - ΠΕΙΣΤΗΡΙΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΙΩΣΕΩΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΣΕΡΒΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ
ΕΝ ΒΟΡΕΙΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΑ ΣΕΡΒΙΑ
ΤΟ Β' ΗΜΕΣΥ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ

(Συμβολή εις την πανορθόδοξον καὶ οἰκουμένην ἀποστολήν
τοῦ Οἰκουμένου Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως)

1. Εἰσαγωγικά. Ἡ συμβίωσις Ἑλλήνων καὶ Σέρβων εἰς τὰς πέντε ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμένου Πατριαρχείου, τὰς μητροπόλεις δηλαδή Σκοπίων, Πελαγονείας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχρίδων, Πρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Νοτίου Σερβίας ὑπῆρξε γενικῶς ἁρμονικὴ καὶ συμβιβαστικὴ. Ἀναφερόμεθα εἰς τὸ β' ἡμῖς τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ μέχρι τῶν βαλκανικῶν πολέμων, περίοδον ἐντόνων ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Πρὸς ὁρθὴν ἀξιολόγησιν τῆς θέσεώς μας ταύτης πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς βασικὰς προϋποθέσεις αὐτοῦ τοῦ κλίματος συμβιώσεως:

1. Οἱ δύο αὐτοὶ λαοὶ ὑπῆρξαν ὁμόδοξοι, δηλαδή Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, ὑπὸ στυγνὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν.

2. Αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις μεταξὺ Σερβικῆς Ἡγεμονίας καὶ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἐξειλίσσοντο κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον γενικῶς πολὺ θετικά.

3. Τὸ Οἰκουμἐνικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὑπεύθυνον ἀπέναντι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, βάσει συγκεκριμένων σχολικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν προνομίων, διὰ τὴν θρησκευτικὴν, τὴν σχολικὴν καὶ τὴν κοινοτικὴν ὀργάνωσιν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀσχέτως φυλῆς καὶ γλώσσης· καὶ

4. Ἡ Σερβικὴ Ἡγεμονία καὶ ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία, ἀποβλέπουσαι ἰδιαίτερώς εἰς τὴν θρησκευτικὴν, τὴν σχολικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν χειραφέτησιν τῶν σερβικῶν πληθυσμῶν τῶν ἐν λόγῳ ἐπαρχιῶν, ἠκολούθουν πολιτικὴν καὶ τακτικὴν ἀπολύτου συνεργασίας μετὰ τοῦ Οἰκουμἐνικοῦ Πατριαρχείου, τὰ πνευματικά, οἰκονομικά καὶ προνομιακά συμφέροντα τοῦ ὁποῦ πάντοτε ὑπεστήριζον.

2. Τὸ Οἰκουμἐνικὸν Πατριαρχεῖον ἐναντι τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας γενικῶς. Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋπο-

θέσεις, ἡ κανονικὴ ἐξέλιξις τῶν σχέσεων μεταξύ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὠλοκληρώθη τὸ 1879. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ αὐτόνομος Σερβικὴ Ἐκκλησία τοῦ 1831 ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑφ' ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν αὐτοκέφαλος.

Τὸ γεγονός αὐτὸ τῆς πλήρους ἐκκλησιαστικῆς χειραφετήσεως τῶν Σέρβων ὑπῆρξε διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διπλωματίαν τῶν Σέρβων μέγα γεγονός, διότι, διὰ τῶν ἀγαθῶν σχέσεων τῆς Σερβίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξησφαλίζοντο αἱ προϋποθέσεις προστασίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς, τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς σχολικῆς ταυτότητος τῶν Σέρβων ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς μητροπόλεις Πελαγονείας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Σκοπίων, Πρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ.

Αὐτὰς τὰς προοπτικὰς ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Σερβίας Jovan Ristić τὸ 1879 ἐδήλωνε πρὸς τὸν μέγαν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ Γ' (1878-1884) ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «*Mi ćemo i dalje očuvati dogmatske veze sa njom; ona će u nama i dalje nalaziti svagda verne i odane pravoslavne sinove gotove da podržavamo nju i njen ugled*» (= Ἡμεῖς καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ διαφυλάξωμεν τὰς δογματικὰς σχέσεις μετ' αὐτῆς· αὕτη θὰ εὐρίσκη πάντα εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους ὀρθοδόξους υἱοὺς, ἐτοιμοὺς νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν ἰδίαν καὶ τὸ κύρος αὐτῆς)¹.

Ἡ διακήρυξις αὕτη τοῦ J. Ristić, ἐπαναληφθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ Σέρβου βασιλέως Μιλάνου τὸν Μάρτιον τοῦ 1889 εἰς Φανάρι Κωνσταντινουπόλεως, συνιστᾷ ἔκτοτε τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον τῶν ἀγαθῶν πνευματικῶν σχέσεων μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. Αἱ διπλωματικαὶ αὗται διαβεβαιώσεις εἶχον ἰδιαιτέραν βαρύτητα τὴν περίοδον ἐκείνην, τὸ τελευταῖον δηλαδὴ τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος, διότι οἱ γείτονες Βούλγαροι εἶχον ἀποκοπῇ πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς σχισματικοὶ καὶ αἰρετικοί.

Οἱ Σέρβοι ἐπωφελοῦνται τῆς βουλγαρικῆς αὐτῆς ἀπομονώσεως ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀπροσχηματιστῶν καὶ ἐχθρικῶν ἐνεργειῶν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας. Ἐξ ἄλλου, ἔπρεπε διὰ καταλήλου χρήσεως τῶν πατριαρχικῶν προνομίων νὰ προστατευθοῦν καὶ οἱ σερβικοὶ πληθυσμοὶ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, οἱ ὅποιοι ὡς Ὀρθόδοξοι

1. Ἀ θ. Ἀ γ γ ε λ ὀ π ο ὔ λ ο υ, Ἡ συμβολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς πνευματικὰς σχέσεις Ἑλλήνων καὶ Σέρβων κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ 19ου αἰῶνος, Θεσσαλονίκη 1979, σ. 207, σημ. 23 (ἀνάτυπον τοῦ τόμου «Συνεργασία Ἑλλήνων καὶ Σέρβων», ἀριθμ. ἐκδ. IMXA 187).

ἐτέλουν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου ἀλλ' ἠπειλοῦντο νὰ ἐκβουλγαρισθοῦν μέσῳ τῆς Βουλγαρικῆς Ἑξαρχίας¹.

Φυσικὸν ἀποτέλεσμα ὅλης αὐτῆς τῆς νέας καταστάσεως ὑπῆρξεν ἡ ὑποστήριξις ἀπὸ μέρους τοῦ Πατριαρχείου τῶν Σέρβων Ὁρθοδόξων τῆς πνευματικῆς ἐπικρατείας του, ὅπου διεβίων οὗτοι, κυρίως εἰς τὰς μνημονευθείσας πέντε μητροπολιτικὰς περιφερείας διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς, τῆς σχολειακῆς καὶ τῆς κοινοτικῆς ταυτότητός των.

Ἐκ παραλλήλου, τὸ Πατριαρχεῖον παρηκολούθει ἰδιαίτερος τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. Πολιτικὴ παγία τοῦ Πατριαρχείου ὑπῆρξεν ἡ ἀντικειμενικὴ διαίτησις καὶ ἐποπτεία εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ συνοικούντων Σέρβων καὶ Ἑλλήνων εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς. Ἐκεῖ οἱ μὲν Σέρβοι ἀποτελοῦν μίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνοργάνωτον πλειοψηφίαν, οἱ δὲ Ἕλληνες μικρὰς πλὴν διακεκριμένας, πλουσίας καὶ ὀργανωμένας κοινότητας εἰς τὰ κέντρα κυρίως τῶν μητροπολιτικῶν αὐτῶν περιφερειῶν.

3. Ὁ ἰδιαίτερος ρόλος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ἰδρύθη ὡς πανορθόδοξον ἐκπαιδευτικὸν καὶ θεολογικὸν κέντρον εἰς περίοδον ἐντόνου πολεμικῆς ἐναντίον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Καὶ ἐπειδὴ ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν στελεχῶν τῶν σλαβικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ μάλιστα ὅσων στενότερον συνεδέοντο διοικητικῶς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ἡ Αὐτόνομος Σερβικὴ Ἐκκλησία, προστήρμωσε ἀπὸ τῶν πρώτων ἀκόμη ἐτῶν λειτουργίας της τὸ πρόγραμμά της ἀναλόγως διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς αὐτὸ, παραλλήλως πρὸς τὰ μαθήματα τῆς τουρκικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς, καὶ τοῦ μαθήματος τῆς σλαβωνικῆς γραμματικῆς καὶ διαλέκτου ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1846/1847.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ πατριάρχης Ἀνθίμος ὁ Στ' δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Ρῶσον πρεσβευτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ 24 Ἀπριλίου 1847, τὸν Μ. Οὐστίνωφ, παρακαλεῖ τοῦτον διὰ τὴν ἐξέυρεσιν καὶ ἀποστολὴν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης τῶν καταλλήλων βοηθημάτων πρὸς διδασκαλίαν τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης. Περαιτέρω, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐκμαθήσεως τῆς γλώσσης τῶν ὀμοδόξων Σλάβων, ὁ διευθυντὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλ-

1. Βλ. λεπτομερείας τῶν διπλωματικῶν ἐπαφῶν μεταξὺ Σερβίας καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ τῆς τύχης τῶν σερβικῶν αὐτῶν πληθυσμῶν εἰς Αἰθ. Angelopoulos, *The Relations between the Ecumenical Patriarchate and the Church of Serbia during the Period 1885-1912*, BS 13(1972) 119-127. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Ἡ συμβολή, ἑ.ἀ., σ. 207. Πρβλ. καὶ D. j. Slijepević, *Istorija Srpske Pravoslavne Crkve*, τ. β', Μόναχον 1966, σσ. 470-496.

κης, μητροπολίτης Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνος Τυπάλδος, χρηματοδοτεί το 1850 την έκτύπωσιν εἰς τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον τῆς γραμματικῆς τῆς σλαβωνικῆς τοῦ Ἰω. Δημητριάδου, ὡς καὶ τοῦ Σλαβοελληνικοῦ Λεξικοῦ μετὰ τῆς Σλαβικῆς Χρηστομαθείας τοῦ ἱερομονάχου Νεοφύτου Ριλλιώτου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1846/1847 ἀνέλαβεν ἤδη πρῶτος αὐτὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς σλαβωνικῆς εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης¹.

Οὕτω, δημιουργεῖται τὸ κατάλληλον ψυχολογικὸν καὶ προπαιδευτικὸν περιβάλλον ὃχι μόνον ἐκμαθήσεως τῆς σλαβωνικῆς ὑφ' ὧν τῶν σπουδαστῶν τῆς Σχολῆς ἀλλὰ καὶ ὑποδοχῆς Σλάβων ὁμοδόξων σπουδαστῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης. Καὶ ἡ ἀρχὴ ἐγένετο ἀπὸ τοὺς Σέρβους.

Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἀνθιμον τὸν Στ'. Οὗτος εἰς ἐπιστολὴν του, ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1847, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Σερβίας Miloš Obrenović, προτείνει τὴν ἀποστολὴν 2 ἕως 3 μαθητῶν ἐκ Σερβίας εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης, οἱ ὁποῖοι ὅμως τελικῶς δὲν ἀπεστάλησαν διὰ λόγους οἰκονομικοὺς, καίτοι ἡ διατροφή καὶ διαμονὴ τῶν προσεφέροντο δωρεάν².

Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος ὁ Ζ' τὸν Αὐγούστον τοῦ 1856, συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐπανέρχεται ἐκ νέου εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ ἡγεμόνα Σερβίας. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν παρέχονται λεπτομερεῖς πληροφορίαι περὶ τοῦ ἔργου τῆς Σχολῆς, προτρέπονται οἱ παραλήπται νὰ ἀποστείλουν δύο Σέρβους σπουδαστάς καὶ διαβεβαιοῦν τοὺς ὅτι ἡ πρωτοβουλία αὕτη τοῦ Πατριαρχείου εἶναι εὐλκιρῆς ὡς ἐκφρασίς τῆς βαθείας ἐπιθυμίας τοῦ Πατριαρχείου νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας παρὰ τῷ σερβικῷ λαῷ «*želeći prosvetu Srbskom Narodu*». Οὕτω, ἀπεστάλησαν οἱ δύο πρῶτοι Σέρβοι σπουδασταὶ καὶ ἠκολούθησαν ἐν συνεχείᾳ πολλοὶ ἄλλοι³.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἀνθίμου Ζ' (18^{ος} 5-1897) καὶ ἐξῆς ἡ Σερβικὴ Ἡγεμονία καὶ Ἑκκλησία προσπαθοῦν καὶ προσφέρονται νὰ ἀξιοποιήσουν τὴν πρόσκλησιν αὐτὴν τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ ἔπακρον, διότι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ἐξυπηρετεῖ πλέον τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Σερβίας. Διεξάγονται εἰδικαὶ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς συγκεκριμένas ἀποφάσεις, δηλαδὴ πρῶτον τὴν ἀπο-

1. Βλ. Μ. Γεωργίου, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες, Ἀθήναι 1936, σσ. 433, 435-436, καὶ Κ. Δελικάνη, Πατριαρχικῶν ἐγγράφων, τ. γ', Κωνσταντινουπόλις 1905, σσ. 256, 613, 640.

2. Βλ. Δελικάνη, αὐτόθι, σ. 761.

3. Βλ. S. Vuković, Srpski pitomci na Halcu u XIX i XX veku, GSPC 10(1954) 200.

στολὴν ἀπεριορίστου ἀριθμοῦ Σέρβων σπουδαστῶν εἰς τὴν Χάλκην, ἐχόντων ὅμως προπαιδεῖαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ προϋποθέσεις διὰ νὰ ἐκρωθοῦν καὶ νὰ ἐκλεγοῦν μητροπολίται τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰς μητροπόλεις Σκοπίων, Πρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ καὶ δεύτερον τὴν μόνιμον ἐτησίαν οἰκονομικὴν συμπαράστασιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης ἀπὸ μέρους τῆς Σερβικῆς Κυβερνήσεως ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἁρμονικῶν γενικωτέρων σχέσεων μεταξὺ Σερβίας καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου¹.

Παρηκολούθησαν ἡ ἀποπεράτωσαν τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης περὶ τοὺς 30 Σέρβοι², οἱ ὅποιοι ἐν συνεχείᾳ προήχθησαν εἴτε ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου εἴτε ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας ἢ καὶ ἀνεδέχθησαν ἄλλας ὑψηλὰς θέσεις. Ὅλοι προσέφεραν μεγάλας πνευματικὰς καὶ ἐθνικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸ σερβικὸν ἔθνος τόσον ὑπὸ ὀθωμανικὸν ζυγὸν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν Σερβίαν. Μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς ἢ καὶ ἄλλοι συνέχισαν ἀνωτέρας ἐρευνητικὰς σπουδὰς καὶ εἰς Ἀθήνας, τιμηθέντες μάλιστα καὶ μὲ τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, ὅπως π.χ. οἱ Βαρνάβας Δοζιῆς, ὁ γνωστὸς πατριάρχης τῶν Σέρβων, Αἰμιλιανὸς Ριπερκονίς, ἐπίσκοπος Τιμοκίου, Βασίλειος Κώσσιτις, ἐπίσκοπος Ζίτσης, Ἰουστίνος Ρορονίς, καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Βελιγράδιου³, διὰ νὰ μὴ ἀναφερθῶ εἰς τὴν σημερινὴν πλειάδα τῶν Σέρβων διδασκάλων τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν⁴. Ἐὰν ἔπρεπε συμπρασματικῶς νὰ ἐξάρω τὸν ρόλον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ σχολικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σερβικοῦ ἔθνους κατὰ τὸ β' ἡμῖς τοῦ 19ου αἰῶνος, θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἐπαναλάβω ἐδῶ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τε-

1. Αὐτόθι, πρβλ. καὶ D. Stranjaković, Nekoliko podataka o srpskim pitomcima na Halki u XIX veku, GSPC 4(1955)76-80.

2. Βλ. Vuković, ἑ.ἀ., σσ. 202-203.

3. Αὐτόθι, σ. 203-204. Πρβλ. EA 9(1889)217, 345· 14(1894)133· 21(1901)17. Ἰωαννίκιος Vasić, Γρηγόριος Χιτανδαρινός, Φιρμιλιανὸς Dražić, Διονύσιος Petrović, Νικηφόρος Perić, Σεβαστιανὸς Debeljković, Στέφανος Despotović, Νικόλαος Todorović, Dragiša Poronjić, Jovan Gavrilović, Nedeljko Piperković, Pejović, Najstorović, Βαρνάβας Dozić, Μακάριος Milanović, Ἀνδρέας Djordjević, Jovan Kovačević, Stevan Stevanović, Βασίλειος Kostić, Διονύσιος Milković. Ἐκ τούτων ὁ Φιρμιλιανὸς διετέλεσε πατριαρχικὸς ἐπίτροπος καὶ μητροπολίτης Σκοπίων, ὁ Νικηφόρος Perić μητροπολίτης Ρασκοπρεσρένης, ὁ Βαρνάβας Dozić βοηθὸς ἐπίσκοπος Δεβρῶν-Βελισσοῦ μὲ ἔδραν τὴν Δίβραν, μητροπολίτης Σκοπίων καὶ πατριάρχης τῶν Σέρβων, ὁ Διονύσιος Petrović ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Σκοπίων καὶ μητροπολίτης Ρασκοπρεσρένης, ὁ Jovan Gavrilović ἐπίσκοπος Πεκίου, ὁ Nedeljko-Αἰμιλιανὸς Piperković ἐπίσκοπος Τιμοκίου, ὁ Βασίλειος Kostić ἐπίσκοπος Βανιαλόυκας καὶ Ζίτσης, ὁ Διονύσιος Milković ἐπίσκοπος Ἀμερικῆς καὶ Καναδά.

4. Ὅπως π.χ. Stojan Gošević, Jovan Kovačević, Miodrag Petrović, Ἀθανάσιος Jeftić, Ἀμφιλόχιος Radović, Ἀρτέμιος Radosavljević, Εἰρηναῖος Bulović.

λικὴν κρίσιν τοῦ νῦν μητροπολίτου Σουμαδίας, τ. καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου, κ. Σάββα Βυκονιῆ, εἰς μελέτην του μετὸν τίτλον, «Srpski rito mci na Halci, u XIX i XX veku», ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: «Εἰς τὴν Θεολογικὴν αὐτὴν Σχολὴν κατηρτίσθησαν θεολογικῶς ἀρκετοὶ ἡμέτεροι ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι λίαν ἐπωφελῶς ὑπηρετήσαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν... Ἡ Σερβικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μετ' εὐγνωμοσύνης ἐνθυμεῖται ὅλας ἐκεῖνας τὰς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου προσενεχθείσας ὑπηρεσίας πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης»¹

4. Αἱ μητροπολιτικαὶ περιφέρειαι Πελαγονείας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Σκοπίων, Πρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ (βλ. χάρτας 1, 2).

Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις ἡμποροῦμεν λεπτομερέστερον νὰ ἀναλύσωμεν τὰ συγκεκριμένα μέτρα, τὰ ὅποια τὸ Πατριαρχεῖον ἐλάμβανε προκειμένου νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν, τὴν σχολικὴν καὶ τὴν ἐθνικὴν ταυτότητα τῶν Σέρβων πνευματικῶν ὑπηκόων του, εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπαρχίας, καὶ συγχρόνως νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν καλυτέραν συμβίωσιν μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων εἰς μίαν κρίσιμον περίοδον ὀξέων ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ παντοίων πιέσεων ἔναντι τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων Ὁρθόδοξων ἀπὸ μέρους τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας.

Τὰ μέτρα ταῦτα ἦσαν: πρῶτον πολιτικὴ ἰσονομία μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ὡς ὁμοδόξων, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς αἰρετικούς ὁπαδοὺς τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας μετὰ τῶν ὁποίων οὐδεμία ἐπετρέπετο κοινωνία, ἐκκλησιαστικὴ καὶ σχολικὴ ἢ κοινοτικὴ· δεύτερον τοποθέτησις ἀξιολόγων Φαναριωτῶν ἐπισκόπων Ἑλλήνων ἢ Σέρβων εἰς τὰς ἐν λόγῳ ἐπαρχίας μετὰ τὴν ὑψημὴν διπλωματικότητα καὶ ἀνωτέραν μόρφωσιν, διὰ νὰ δύνανται μετὰ τὴν δυναμικὴν χρῆσιν τῶν πατριαρχικῶν προνομίων νὰ ἱδρύνουν σχολὰς καὶ ἐκκλησίας πρὸς κοινοτικὴν συγκρότησιν τῶν σερβικῶν πληθυσμῶν· καὶ τρίτον ἀντικειμενικὴ καὶ συμβιβαστικὴ διαιτησία εἰς τὰς κατὰ τόπους διαφοράς σχολικὰς ἢ κοινοτικάς καὶ ἐκκλησιαστικάς, μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων, ὅπου ὑπῆρχον καὶ ἑλληνικαὶ κοινότητες, ἐν ὧσιν τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας ἀποβλεπούσης εἰς τὸν σφετερισμὸν πρωτίστως ἀπὸ τὰς σερβικὰς καὶ ἑλληνικὰς κοινότητας σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν.

1. Βλ. Βυκονιῆ, ἔ.α., σ. 204. «U ovoj Bogosloviji dobilo je solidnu bogoslovsku spremu nekoliko naših arhijereja i sveštenika, koji veoma korisno poslužiše... svojoj svetoj Crkvi i isvome narodu. Srpska Pravoslavna Crkva sa zahvalnošću se seća svih onih usluga, koje nam je učinila Vasiljenska Patrijaršija preko svoje bogoslovije na Halci».

α. *Ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσοπολιτείας καὶ ἰσονομίας μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων ὡς ὁμοδόξων.* Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς Μητὴρ Ἑκκλησία πάντοτε ἀλλ' ἰδιαίτερος τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων, κατέβαλλεν ἰδιαίτερας προσπάθειάς ὥστε ὅλοι οἱ ὁμόδοξοι λαοὶ τοῦ νὰ τυγχάνουν τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως ὡς πρὸς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν.

Χάρτης 1. Πολιτικὴ διαίρεσις τῶν βιλαετιῶν Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου-Κοσσυφοπεδίου, τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος (Ἀρχεῖον χαρτῶν IMXA)

Ἦτο ἡ προπαγάνδα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας κυρίως, ἡ ὁποία ἡμφεσβήτη τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσοπολιτείας τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διότι ἡ ἰδίᾳ ἡ Ἐξαρχία ἠκολούθει ἀντιεκκλησιαστικὴν βιαίαν ἐθνικὴν καὶ φυλετικὴν πολιτικὴν, χωρὶς μάλιστα προηγουμένως νὰ ἔχη ἀποκτήσει ἀνεξάρτητον πολιτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν ἔδαφος.

Ἀναφερόμενοι ἐιδικότερον εἰς τὰς ἐνδιαφερούσας ἡμᾶς ἐπαρχίας, αἱ διαταγαὶ τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τοὺς μητροπολίτας Πελαγονείας, Πρεσπῶν, Σκοπίων, Ρασκοπρεσρένης καὶ Δεβρῶν-Βελισσοῦ ἦσαν σαφεῖς καὶ αὐστηρόταται.

Μνημονεύω ἐνδεικτικῶς ἓν μόνον ἔγγραφον ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου 1891, ἐπ' εὐκαιρίᾳ παραπόνων διακρίσεως «μεταξὺ τῶν διαφόρου φυλῆς Ὀρθοδόξων». «Τῷ Ρασκοπρεσρένης Μελετίῳ, Τῷ Σκοπεῖων Παῖσιῳ, Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Μεθοδίῳ, Τῷ Πελαγονείας Νεοφύτῳ, Τῷ Πρεσπῶν Ἀλεξάν-

δρω. Ὑπεβλήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ παράπονα ἐπὶ τῷ ὅτι τινὲς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων, ὧν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπάρχουσι καὶ Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι Σερβικῆς καταγωγῆς, οὐ μετὰ τῆς προσηκούσης προθυμίας προνοοῦσι περὶ τῆς προστασίας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν συμφερόντων, παρέχοντες ἀφορμὰς ὑπονοίας περὶ τοῦ ὅτι ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τῶν διαφόρου φυλῆς ὀρθό-

Χάρτης 2. Ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις τῶν βιλαετιῶν Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου-Κοσσυφοπεδίου, τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος (Ἀρχεῖον χαρτῶν ΙΜΧΑ)

δόξων. Ἐπειδὴ τοίνυν πᾶσα τοιαύτη διάκρισις ἀντείκεται εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, προαγόμεθα, Συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐπιστήσαι τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότητος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, προτρεπόμενοι καὶ ἀξιοῦντες, ὅπως ἐπιμελῶς παρέχῃ τὴν πρόθυμον αὐτῆς ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ἀρωγὴν πᾶσιν ἀνεξαίρετως τοῖς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτῆς ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς, περιβάλλουσα αὐτοὺς διὰ τῆς αὐτῆς ἀγρύπνου μερίμνης καὶ φιλοστόργου ἀγάπης»¹.

Αὕτη εἶναι ἡ ὑπεύθυνος καὶ ἐπίσημος καὶ κανονικὴ θέσις τοῦ Οἴκου-

1. Βλ. ὑπ' ἀριθμ. 2 ἔγγραφον τοῦ παρόντος.

νικού Πατριαρχείου, παντοῦ, πάντοτε καὶ πρὸς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους λαούς, ἰδίως εἰς τὴν σκοτεινὴν περίοδον τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ καὶ κυρίως κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον τῶν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων λαῶν τῆς Βαλκανικῆς.

Εἰς ὥρισμένας περιπτώσεις ἐγένετο ἐπιτοπίως καταστρατήγησις τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ὅπως κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περίοδον, λόγῳ τῶν γνωστῶν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν, ἀλλ' ὅμως ἡ ἀνωτέρω κανονικὴ ἀρχὴ ὄχι μόνον δὲν ἡλλάξεν ἀλλ' ἀντιθέτως συντελεῖ εἰς τὸν κατευνασμὸν τῶν φυλετικῶν παθῶν μέχρῃς ὀριστικῆς καὶ πάλιν ἐπικρατήσεώς της.

Εἰδικώτερον ὅμως, πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν προστασίαν τῶν Σέρβων Πατριαρχικῶν τῶν ἐν λόγῳ περιοχῶν τῆς Νοτίου Παλαιᾶς Σερβίας, τὸ Οἶκον-μενικὸν Πατριαρχεῖον συνίστα εἰς τοὺς Φαναριώτας μητροπολίτας συνεργασίαν μετὰ τῶν σερβικῶν προξενικῶν ἀρχῶν εἰς τὰ Σκόπια καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἐγκύκλιος τοῦ Πατριαρχείου πρὸς αὐτοὺς, ἔχουσα ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς:

«Τῷ Θεσσαλονίκῃς Γρηγορίῳ καὶ τῷ Σκοπέιῳ Παΐσιφ. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλείου τῆς Σερβίας κατόπιν συμβάσεως μετὰ τῆς σεβαστῆς Α. Κυβερνήσεως προέβη εἰς τὸν διορισμὸν Προξένου ἐν τῇ ἔδρῃ τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς ἱερότητος χάριν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τῶν ὑπηκόων Σέρβων. Τὸν ἀπεσταλμένον τοῦτον φίλης τῇ σεβ. ἡμῶν Α. Κυβερνήσει καὶ ἡμῖν ὁμοδόξῳ δυνάμει συνιστῶμεν τῇ αὐτῇ ἱερότητι διὰ πάσαν ὑπόθεσιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἀρμοδιότητά της ἱερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως, δυνάμεν δὲ τυχόν, ἵνα ἔχῃ πῶς σχέσιν καὶ πρὸς τὸ εἰρημένον Προξενεῖον... 1887 Ἀπριλίου 24»¹.

Ἡ λεπτοτάτη βεβαίως ἀποστολὴ αὕτη τῶν ἐν λόγῳ Μητροπολιτῶν συνεργασίας μετὰ τῶν Προξενείων τῆς Σερβίας εἰς Σκόπια καὶ Θεσσαλονίκην εἶχε δυσμενῇ ἐνίστε συνέπειαν νὰ κατηγορηθοῦν τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀπὸ ἐπιτοπίους ἑλληνικοὺς παράγοντας ἐπὶ ἐθνικῇ μειοδοσίᾳ, ὅπως συνέβη π.χ. μετὰ τοὺς Ἑλλήνας μητροπολίτας Δεβρῶν-Βελισσοῦ Πολύκαρπον (1900-1907) καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ Παρθένιον (1907-1913)². Τοῦ πρώτου, μάλιστα, σώζονται καὶ ἐμπεριστατωμένα ἐμπιστευτικαὶ ἐτήσια ἐκθέσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σερβικῶν κοινοτήτων καὶ συμφερόντων εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν τῆς Σερβίας Nikola Pašić, τῶν ἐτῶν 1902 καὶ ἑξῆς. Διὰ τῶν γραμμῶν τῶν ἐκθέσεων αὐτῶν ἀποδεικνύεται ἡ συστηματικὴ προσπάθεια τῶν ἐπιτοπίων ὀργάνων τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινου-

1. Βλ. τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1 ἔγγραφον τοῦ παρόντος.

2. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 36 καὶ 43 ἔγγραφα τοῦ παρόντος. Πρβλ. καὶ Δ. Φιλίππιδου, Τὸ Φιρμιλιάνειον Ζήτημα, Ἀθῆναι 1903, σσ. 59-61.

πόλεως, ἐν γνώσει καὶ συγκατανεύσει βεβαίως τούτου, πρὸς ἐθνικὴν, σχολικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν συγκρότησιν τῶν Σέρβων καὶ προστασίαν αὐτῶν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας¹.

β. *Ἐνδεικτικὴ περίπτωσις.* *Ἕλληνες καὶ Σέρβοι Φαναριῶται μητροπολίται Σκοπίων.* Θὰ ἀναφερθῶ ἐνδεικτικῶς εἰς τὴν μητρόπολιν Σκοπίων, τὴν πλεον νευραλγικὴν περιοχὴν ἐθνικῶν ἀνταγωνισμῶν τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος.

Κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ μέχρι τῶν βαλκανικῶν πολέμων ἐποίμαναν τὴν μητρόπολιν αὐτὴν οἱ κάτωθι Ἕλληνες καὶ Σέρβοι Φαναριῶται: 1) Ἰωακείμ (1844-1868), 2) Παῖσιος (1868-1891), 3) Μεθόδιος (1891-1896), 4) Ἀμβρόσιος (1896-1897), 5) Φιρμιλιανὸς (1897-1898) ὡς ἀρχιμανδρίτης τοποτηρητῆς καὶ 1902-1903 ὡς μητροπολίτης, 6) Σεβαστιανὸς (1904-1905), 7) Βικέντιος (1905-1915)².

Ἐκ τούτων, οἱ τέσσαρες πρῶτοι ὑπῆρξαν Ἕλληνες Φαναριῶται, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς Σέρβοι Φαναριῶται. Οἱ ἀρχιερεῖς οὗτοι, ἔαν ἀφαιρέσωμεν τὸν Ἕλληνα Ἀμβρόσιον καὶ τὸν Σέρβον Σεβαστιανόν, οἱ ὅποιοι ὀλίγον χρόνον ἐποίμαναν τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, ὑπῆρξαν λίαν δραστήριοι, προστάται καὶ μεγάλοι εὐεργεταὶ τῆς σερβικῆς παιδείας καὶ ἐκκλησίας εἰς τὴν μητρόπολιν Σκοπίων. Ἡ πατριαρχικὴ ἀλληλογραφία τῶν ἐτῶν 1870-1913³, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας, κατόπιν εἰδικῆς ἐρεῦνης εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Φανάρι Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐκτιμήσεις καὶ τὰ συμπεράσματα ἐξ ἐπιτοπίου ἐρεῦνης τοῦ διαπρεποῦς Σέρβου ἱστορικοῦ ἐπὶ θεμάτων τῆς Νοτίου Παλαιᾶς Σερβίας, τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 19 αἰῶνος, Jovan Hatzivasiljević, ἐπιβεβαιοῦν τὴν ἀνωτέρω ἐκτίμησίν μας.

Περὶ τοῦ Ἰωακείμ (1844-1868) λέγει τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει ὁ Hatzivasiljević: «Κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Ἀντιγόνης, Ἕλλην. Ἡ γενικὴ περὶ αὐτοῦ ἐντύπωσις εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἦτο ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πολὺ διανοουμένου ἱεράρχου, πολὺ καλοῦ ποιμενάρχου καὶ δημοφιλοῦς... σάζονται γραπτὰ μαρτυρία ἐκ τῶν ὁποίων πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐπρομηθεύετο ἐκ Βελιγραδίου ἐγγχειρίδια διὰ νὰ υποβοηθήσῃ τὸ σύγχρονον σερβικὸν σχολεῖον εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν. Οὗτος ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σερβίαν διὰ σπουδᾶς ἀρκετοὺς νέ-

1. Βλ. ἀντιπροσωπευτικῶς τὴν ἐτησίαν ἐκθεσιν τοῦ 1904 δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ L. L a p e, Edén izveštaj od 1904 god. za kulturno-prosvetnite i političkite prilike vo Debar-sko-Veleškata Eparhija, GINI 3(1974)187-223.

2. Βλ. J. H a t z i v a s i l j e v i ć, Skoplje i njegova okolina, Beograd 1930, σσ. 481-497. Πρβλ. Α. Ἀλεξούδη, Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερα-τευσάντων κατ' ἐπαρχίαν, «Νεολόγος» 25(1891)6698, σ. 3.

3. Βλ. τὰ εἰς τὸ β' μέρος δημοσιευμένα 45 ἀντιπροσωπευτικὰ ἐγγραφα-πειστήρια.

ους. Ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας του ἀνηγέρθησαν ἄρκετοὶ ναοὶ καὶ ἀνεκαινίσθησαν ἄρκετὰ παλαιὰ μοναστήρια. Εἶναι πασίγνωστον εἰς τὰ Σκόπια καὶ ὅπουδῆποτε τῆς ἐπαρχίας του ὅτι ὁ μητροπολίτης Ἰωακείμ ὑπῆρξεν ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, ἡ δὲ κηδεία του ἐγένετο δημοσία δαπάνη δι' εἰσφορῶν, διότι μετὰ τὸν θάνατόν του δὲν εὐρέθησαν παρ' αὐτῷ οὔτε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας του. Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα συμπαθείας καὶ σεβασμοῦ συνέβαλαν ὥστε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ πανίσχυρος βουλγαρική προπαγάνδα νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ σημειώσῃ ἐπιτυχίαν τινά¹ (βλ. εἰκ. 1).

Εἰκ. 1. Ἰωακείμ, μητροπολίτης Σκοπίων (1844-1868)

Εἰκ. 2. Παῖσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891)

Ὁ ἴδιος περὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἰωακείμ, τοῦ Παΐσιου, ὡς ἐπισκόπου Περιστερᾶς εἰς Βράνιαν (1852-1865) καὶ μετὰ ὡς μητροπολίτου Σκοπίων, μᾶς πληροφορεῖ, ὡσαύτως, τὰ ἑξῆς ἐπὶ λέξει: «Ὁ Παῖσιος εἰς τὴν Βράνιαν μόνον διὰ τὸ σερβικὸν καὶ τὸ ἱδικὸν του ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐλάμβανε

1. Βλ. Hatzivasiljević, αὐτόθι, σσ. 489-490. «On je rodом bio sa ostrva Antigone, Grk. O njemu je, u svoj Eparhiji, nepodeljeno pamćenje kao o vrlo učenon jerarhu, vrlo dobrom pastiru i narodnom prijatelju... Ima pisanih podataka iz kojih se vidi da je iz Beograda nabavljao udžbenike i podržavao modernu srpsku školu u celoj eparhiji. On je u Srbiju uputio na školovanje i nekoliko mladića. Za njegova vremena podignuto je dosta crkava u eparhiji, i obnovilo se dosta starih manastira. U Skoplju, i svuda u eparhiji, zna se da je mitropolit Joakim bio nekoristoljubiv i filantrop, kad je umro nije se kod njega naslo uštede ni koliko je trebalo za njegovu sahranu nego su kupljeni priloz i sahrani. Te simpatije i respekt doprinele su da ni jaka Bulgarska propaganda u Skoplju, na njegova života, nije mogla zabeležiti nijedan uspeh».

πρόνοιαν. Ἐπροστάτευεν οὗτος μετὰ πάθους τὰς σερβικὰς οἰκογενεῖας, εἰς τὰς ὁποίας ἐφύλασσοντο τὰ σερβικὰ σχολικὰ βιβλία, ὥς καὶ τὰς οἰκογενεῖας τῶν Σέρβων διδασκάλων... Ἐκεῖνοι (δηλ. οἱ Βούλγαροι πράκτορες) τὸν ἐμίσουν, διότι ὑπέθαλπε τὸ σερβικὸν σχολεῖον καὶ διότι καθ' ὁλοκληρίαν, ὥς πρὸς τὴν ἐθνικὴν σερβικὴν ἄποψιν, ἐταυτίζετο μὲ τοὺς Σέρβους τῆς Βράνιας... Ὁ Παῖσιος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Βράνιας ἠγόρασεν ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ Χουσεῖν πασᾶ τῆς Βράνιας τὸ μεγαλοπρεπὲς κονάκι της, τὸ χαρεμλίκι, ὥς γνωστὸν, καὶ τὸ ἐδώρισεν εἰς τὴν κοινότητα Βράνιας διὰ χρήσιν σχολείου. Εἰς τὸ κτήριον αὐτό, τότε ὠραιότερον καὶ μεγαλύτερον τῆς Βράνιας, ἐφιλοξενοῦντο τὸ ἡμιγυμνάσιον καὶ μερικαὶ τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Βράνιας. Ἀπὸ εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτὸν τὸν μέγαν δωρεοδότην, εἰς κάθε τάξιν ἦτο ἀνηρτημένη ὠραία φωτογραφία μεγάλων διαστάσεων τοῦ μητροπολίτου Παΐσιου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Ὑψίστης ἐνέργειαι τῆς Σερβικῆς παιδείας»¹ (εἰκ. 2).

Ἀλλὰ καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Παΐσιου Μεθόδιος, Φιρμιλιανὸς καὶ Βικέντιος οὐδόλως ὑστέρησαν τῶν προμνημονευθέντων εἰς τὴν μέριμναν ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας καὶ ἰδρύσεως περισσότερων σερβικῶν σχολείων καὶ νέων ἐκκλησιῶν, ἐπωφελοῦμενοι καὶ κάμνοντες δυναμικὴν χρήσιν τῶν σχετικῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ συμβίωσις μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων, ὅπου ὑπῆρχον καὶ ἑλληνικαὶ κοινότητες εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σκοπίων, δηλαδὴ εἰς Σκόπια, Βράνιαν, Κότσανην καὶ Κουμάνοβον, ὑπῆρξε γενικῶς ἁρμονικὴ. Εἰς τὰς διενέξεις μεταξὺ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ Βουλγάρων Ἐξαρχικῶν αἱ ἀνωτέρω ἑλληνικαὶ κοινότητες μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Σκοπίων ἐτάσσοντο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Σέρβων τοὺς ὁποίους ὑπεστήριζον ὀλικῶς καὶ δι-οικητικῶς. Εἰς τὴν Βράνιαν, π.χ., μᾶς πληροφορεῖ ὁ Hatzivasiljević, οἱ Ἑλλη-ληνες καὶ ὁ ἐπίσκοπος Βράνιας καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ μητροπολίτης Σκοπίων Παῖσιος εἶχον ταυτισθῇ μὲ τοὺς Σέρβους εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἐναντίων τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τῶν Σέρβων. Λέγει ἐπὶ λέξει οὗτος: «Καθ' ὃν τρόπον ὁ μητροπολίτης Παῖσιος

1. Βλ. Hatzivasiljević, Skopski Mitropolit Pajsije 1868-1891, Karlovci 1935, σσ. 13, 16, 23, 25. «Pajsije ni za kakvu drugu školu u Vranju nije hteo znati do za srpsku, kao i za rođenu grčku... Energično je štitio srpske kuće u kojima su bile čuvane srpske školske knjige i domove srpskih učitelja... Oni (bugarski agenti) su ga mrzeli što je štitio srpsku školu, što se u svemu u srpskom nacionalnom pogledu, izjednačio s Vranjancima... Pajsije je, posle oslobođenja Vranja, od kćeri vranjskog Husejin paše kupio veliku kuću-haramlik- i poklonio Vranjskoj opštini za školu. U ovoj zgradi, onda najlepšoj i najvećoj u Vranju, dugo godina je bila smeštena Vranjska polugimnazija i neki razredi osnovne škole. Iz zahvalnosti prema ovom velikom darodavcu, u svakom razredu gimnazije bila je istaknuta fotografija velikog formata mitropolita Pajsija s natpison 'velikog dobrotvora Srpske prosvete'»,

εἰς τὴν Βράνιαν, οὕτω πως καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ἔμποροι ἢ ἀπόδημοι ἐπαγγελματίαι, ὑποβοήθουν τὴν σερβικὴν ὑπόθεσιν ὡς ἰδικὴν των, τὸ σερβικὸν σχολεῖον ὡς τὸ ἰδικόν των ἐθνικὸν σχολεῖον»¹. Εἰς τὸ Κουμάνοβον ὑπῆρξεν, ὡσαύτως, μεγάλη διαμάχη μεταξὺ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ Βουλγάρων Ἐξαρχικῶν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. Οἱ Ἕλληνες Κουμανόβου, ἐμπορευόμενοι καὶ ἐπαγγελματίαι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔχοντες τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν εἰς τὴν ἀγορὰν Κουμανόβου ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιρροήν των, ἠγωνίζοντο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Σέρβων ὡς ὁμόδοξοι².

Εἰς τὰ Σκόπια αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν Ἑλληνοβλάχων καὶ τῶν Σέρβων Πατριαρχικῶν ἐδυσκολεύθησαν κατὰ καιροὺς λόγῳ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, τελικῶς ὅμως ἐπεκράτει μεταξὺ των συμβιβασμὸς ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ ἐκπαιδευτικά καὶ κοινοτικά ζητήματα των, διαμεσολαβήσας πάντοτε τοῦ Πατριαρχείου³.

Περὶ τὰ τέλη ὁμοῦ τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅτε ἔχομεν μεγάλην ὄξυνσιν τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας εἰς βάρος τοῦ σερβικοῦ στοιχείου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀποδέχεται τὴν λύσιν ἀναδιοργανώσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλληνοβλάχων καὶ Σέρβων Πατριαρχικῶν καὶ δημιουργοῦνται δύο ἀνεξάρτητοι κοινότητες ὑπὸ τὴν πνευματικὴν πάλιν ἐποπτεῖαν τοῦ Πατριαρχείου. Κατόπιν ἐιδικῆς συμφωνίας ἐγκριθείσης ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, οἱ Ἑλληνοβλάχοι παρεχώρησαν τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ εἰς τοὺς Σέρβους Πατριαρχικοὺς καὶ οἱ τελευταῖοι ἐβοήθησαν τοὺς πρώτους διὰ ποσοῦ 40.000 δινάρων νὰ κτίσουν τὸν νέον ναὸν τῆς ἑλληνοβλαχικῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου Μηνᾶ. Ἐπὶ πλέον τὸ Πατριαρχεῖον διὰ σειρᾶς μέτρων κατοχυρώνει τὸ αὐτοδιοίκητον καὶ αὐτόνομον κοινοτικὸν καθεστῶς τῶν Ἑλληνοβλάχων Σκοπίων καὶ ἐξασφαλίζει νέους ὁρους πνευματικῆς συμβιώσεως μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων Πατριαρχικῶν ὑπὸ Σέρβον Φαναριώτην πατριαρχικὸν ἐπίτροπον καὶ μητροπολίτην, τὸν Φιρμιλιανόν⁴.

γ. Ἡ ἰδία κατάστασις συμβιώσεως καὶ συμβιβασμοῦ καὶ διαιτησίας ἐπεκράτει καὶ εἰς τὰς ἄλλας μητροπολιτικὰς περιφερείας τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ Παλαιᾶς Σερβίας, ὅπου ὑπῆρχον μικραὶ σερβικαὶ κοινότητες

1. Αὐτόθι, σ. 23. «Kao mitropolit Pajsije, u Vranju su i svi Grci, trgovci i naseljenici za-natlje pomagali srpsku stvar kao svoju, srpsku školu kao svoju rodjenu».

2. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 13 καὶ 20 ἔγγραφα τοῦ παρόντος. Πρβλ. καὶ Hatzivasilje-vi ć Južna Stara Srbija, I, Beograd 1909, σσ. 502-522, καὶ τοῦ αὐτοῦ, Skoplje, ἔ.ἀ., σσ., 541-562.

3. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 3, 4, 7, 8, 11, 12, 15 ἔγγραφα τοῦ παρόντος.

4. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 37, 41 ἔγγραφα τοῦ παρόντος.

μεταξὺ τοῦ πολυπληθεστέρου ἑλληνικοῦ στοιχείου εἰς τὰς ἐπαρχίας Πελαγωνείας καὶ Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν ἢ καὶ μικραὶ ἑλληνικαὶ κοινότητες μεταξὺ τοῦ ὑπερτεροῦντος σερβικοῦ στοιχείου εἰς τὰς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ καὶ Πρεσρένης (Βελισσά, Κίρτσοβον, Πρεσρένη)¹.

Β'. ΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ-ΠΕΙΣΤΗΡΙΑ

1

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1887, σ. 79, ἀρ. 1501.

Τῷ Θεσσαλονίκῃς Γρηγορίῳ² καὶ τῷ Σκοπείων Παῖσίῳ³

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλείου τῆς Σερβίας κατόπιν συμβάσεως μετὰ τῆς σεβαστῆς Α. Κυβερνήσεως προέβη εἰς τὸν διορισμὸν Προξένου ἐν τῇ ἑδρᾷ τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς Ἱερότητος χάριν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τῶν ὑπηκόων Σέρβων⁴. Τὸν ἀπεσταλμένον τοῦτον φίλης τῇ σεβ. ἡμῶν Α. Κυβερνήσει καὶ ἡμῖν ὁμοδόξου δυνάμεως συνιστῶμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ἱεράς αὐτῆς Μητροπόλεως, δυνάμεν δὲ τυχόν ἵνα ἔχῃ πὼς σχέσιν καὶ πρὸς τὸ εἰρημένον Προξενεῖον, ἡ δὲ τοῦ...

(,αωπα'. Ἀπριλίον κδ'.)

2

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σσ. 34-35, ἀρ. 604.

Τῷ Ρασκοπρεσρένης Μελετίῳ⁵

Τῷ Σκοπείων Παῖσίῳ⁶

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Μεθοδίῳ⁷

1. Βλ. τὰ ὑπ' ἀριθμ. 5, 6, 9, 10, 14, 16, 17, 21, 34, 35, 36, 38, 42, 44, 45 ἐγγραφα τοῦ παρόντος. Πρβλ. καὶ N. M a r e n i n, Istorijat na novootkritoto srbsko učilišče v Veles, Sofija 1900. S r e ć k o v i ć, Vladike Fanarioti Raško-Prizrenske Eparhije od 1818-1854, Beograd 1881. L. L a p e, Eden izveštaj od 1904 god, ž.ā., GINI 3(1974)185-223. ἈΘ. Ἀγγελοπούλου, Ἡ ἐποπτεία τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐπὶ τῆς ἑλληνοορθοδόξου κοινότητος Βελεσσῶν 1876-1914, «Μακεδονικά» 17(1977)139-180. Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ἐπισκοπικὸν ζήτημα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, «Μακεδονικά» 10(1970)272-284.

2. Γρηγόριος, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (1884-1889).

3. Παῖσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

4. Τὸ 1887 ἦνοιξαν τέσσερα σερβικὰ προξενεῖα, εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο (Θεσσαλονίκη, Μοναστήριον) καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Σερβίαν ἄλλα δύο (Σκόπια, Πρίστινα).

5. Μελετίος (1854-1895).

6. Παῖσιος μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

7. Ὁ ἀπὸ Δαφνουσίας Μεθόδιος Παπᾶ Ἐμμανουὴλ (1887-1892).

Τῷ Πελαγονείας Νεοφύτῳ¹

Τῷ Πρεσπῶν Ἀλεξάνδρῳ²

Ὑπεβλήθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ παράπονα ἐπὶ τῷ ὅτι τινὲς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων, ὧν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπάρχονσι καὶ Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι Σερβικῆς καταγωγῆς, οὐ μετὰ τῆς προσηκούσης προθυμίας προνοοῦσι περὶ τῆς προστασίας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν συμφερόντων, παρέχοντες ἀφορμὰς ὑπονοίας περὶ τοῦ ὅτι ποιοῦνται διάκρισιν μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῆς Ὁρθόδοξων. Ἐπειδὴ τοίνυν πᾶσα τοιαύτη διάκρισις ἀντίκειται πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, προαγόμεθα, Συνδικῇ ἀποφάσει, ἐπιστήσαι τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότητος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, προτρεπόμενοι καὶ ἀξιοῦντες ὅπως ἐπιμελῶς παρέχῃ τὴν προθυμὸν αὐτῆς ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ἀρωγὴν πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτῆς ὀρθόδοξοις Χριστιανοῖς, περιβάλλονσα αὐτοὺς διὰ τῆς αὐτῆς ἀγρύπνου μερίμνης καὶ φιλοστόργου ἀγάπης.

(,αωψα'. Φεβρ. ε'.)

3

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σ. 69, ἀρ. 762.

Τῷ Σκοπείων Παῖσι³.

Διεβιάσθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναφοραὶ Χριστιανῶν τινων κατοίκων τῆς πόλεως Σκοπείων, ἐν αἷς ἐκτίθεται ὅτι, σχολεῖόν τι συστηθὲν ἐσχάτως διὰ τοὺς παῖδας τῶν Ὁρθόδοξων Σλαύων⁴, ἐγκαινισθὲν ἐπισήμως τῇ ἀδείᾳ τῆς Α. Κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς αὐτῆς ἱερότητος, ἐκλείσθη μετ' ὀλίγας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ ἡμέρας, κατὰ διαταγὴν τοῦ Νομάρχου, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου κίνδυνος ὑπάρχει μὴ οἱ γονεῖς τῶν παιδῶν, ἐλλείψει ἰδίου σχολείου ἀποστείλωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ τῶν σχισματικῶν. Συνάμα δὲ ἀπεστάλησαν ἡμῖν ἀντίτυπα τῶν διὰ τὸ σχολεῖον τοῦτο προωρισμένων διδασκικῶν βιβλίων, ἅτινα φέρουσι τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Α. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐντελλόμεθα τοίνυν τῇ αὐτῆς ἱερότητι, Συνδικῇ ἀποφάσει, ἵνα λεπτομερῶς πληροφορήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. (,αωψα'. Φεβρουαρίου ιε'.)

4

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σ. 133, ἀρ. 1248.

Τῷ Σκοπείων Παῖσι⁵.

Διεξήλθομεν Συνδικῶς ὅσα ἡ αὐτῆς ἱερότης ἀπαντητικῶς ἐκτίθησιν ἐν

1. Νεόφυτος, μητροπολίτης Πελαγονείας (1887-1891).

2. Ἀλεξάνδρος, μητροπολίτης Πρεσπῶν (1880-1892).

3. Παῖσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

4. Ἐννοῦνται οἱ Σέρβοι Πατριαρχικοί.

5. Παῖσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1868-1891).

τῷ ἀπὸ ε'. παρελθόντος μηνὸς Μαρτίου ἀδελφικῶ αὐτῆς γράμματι περὶ τῆς γενομένης ἐπισήμου ἐνάρξεως καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας διαταγῇ τῆς ἀστυνομίας παύσεως τοῦ ἐν Σκοπείοις συστηθέντος Σχολείου τῶν Ὁρθοδόξων Σλαῶν. Διασκεψάμενοι δὲ περὶ τούτου μετὰ τῆς περὶ ἡμῶς Ἱερᾶς Συνόδου ἀνακοινοῦμεθα αὐτῇ ὅτι, ἐπειδὴ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ προεξηγούμενον Σχολεῖον, οὐκ ἐγένοντο αἱ νενομισμέναι διατωπίσεις δέον ἵνα διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα, ἥτοι ἡ μὲν κοινότης ὀφείλει δι' ἐγγράφον αὐτῆς αἰτήσεως ἀνενεχθῆναι τῇ αὐτῆς ἱερότητι ἐξαιτουμένη τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἀπαιτουμένου Υ. Α. Φιρμανίου διὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐν λόγῳ Σχολείου, ἡ δὲ αὐτῆς ἱερότης δέον ἵνα διαβιβάζῃ τὴν αἴτησιν τῶν κατοίκων τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐτοιμὸς ἔχει ἐνεργῆσαι τὸ δέον πρὸς ἔκδοσιν τοῦ νενομισμένου Α. Φιρμανίου.

(,αωψα'. Ἀπριλίον δ'.)

5

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1891, σ. 217, ἀρ. 290.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω¹.

Ἀποκρινόμενοι εἰς τὸ ἀπὸ 9ης Μαΐου γράμμα αὐτῆς δι' οὗ ἐκτίθησιν ὅτι αἱ ἐπιτόπιοι αὐτῆς ἀρχαὶ ἐπεμβαίνουσιν εἰς τὰ Σχολειακὰ πράγματα διὰ τῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ ἐπικυρώσεως τῶν διπλωμάτων τῶν διδασκάλων παρατηρούμεν αὐτῇ ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἔχουσα ἀνὰ χεῖρας τὴν ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου Βεζυρικὴν ἐγκύκλιον² ὀφείλει ποιῆσαι τῇ ἀρμοδίᾳ ἀρχῇ τὰς προσηκούσας παραστάσεις. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐρώτησιν αὐτῆς περὶ τῶν διδασκάλων, οἵτινες τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐποιήσαντο ἐν Σερβικαῖς σχολαῖς ἡ αὐτῆς Ἱερότης δύναται ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ἐλευθέραν τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐπικυροῦν τὰ διπλώματα αὐτῶν ἀλλὰ ταυτοχρόνως ὀφείλει προσπαθεῖν διὰ καταλλήλων προτροπῶν καὶ ἐνεργειῶν ἵνα πρὸς τῇ Σλαβωνικῇ γλώσσῃ καλλιεργῇται καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς. Περὶ δὲ τῆς ἐν τῷ Βερατίῳ αὐτῆς μὴ μνημονευομένου τίτλου Βελισσοῦ ἐγράψαμεν ἤδη αὐτῇ τὰ δέοντα διὰ τῆς ἀπὸ ἧ'. Μαΐου καὶ ἐπ' ἀριθμ. Πρωτ. 2043 Πατριαρχικῆς Ἐπιστολῆς.

(,αωψα' Ἰουνίου ιγ'.)

6

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1892, σσ. 107-108, ἀρ. 1652.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω³.

1. Ὁ ἀπὸ Σινάδων καὶ Δεβρῶν Ἀνθίμος Πελέτης (1891-1900).

2. Ἡ ὑψηλὴ βεζυρικὴ ἐγκύκλιος τῆς 22 Ἰανουαρίου 1891 ρυθμίζουσα τὸ προνομιακὸν καθεστὸς τῶν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σχολείων καθ' ἅπασαν τὴν ὁθωμανικὴν ἐπικράτειαν.

3. Ἀνθίμος Πελέτης (1891-1900).

Ὁ ἐν Βελισσῷ Ἀρχιερ. αὐτῆς ἐπίτροπος Οἰκονόμος Π. Δημήτριος¹ πληροφοροεῖ τὴν Ἐκκλησίαν ὅτι ὁ Καϊμακάμης τοῦ Καζᾶ Κιοπροουλῆ² ἀπαιτεῖ δώσας οἱ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπιστρέφοντες σχισματικοὶ ποιῶσι καὶ αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τὴν ὁμολογίαν ταύτην καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν τοῦ εἰρημένου Καζᾶ ἐδήλωσαν ὅτι προτίθενται ἐπανελθεῖν ἐπίσης εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐὰν ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀνωτέρω διατυπώσεως καὶ ἂν ἐπιτραπῇ ἢ ἐν τοῖς Σχολείοις αὐτῶν διδασκαλία τῆς προγονικῆς αὐτῶν γλώσσης ἥτοι τῆς Σερβικῆς. Ταῦτα ἀνακοινούμενοι τῇ αὐτῆς Ἱερότῃ ἐντελλόμεθα αὐτῇ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἵνα ἀκριβῶς καὶ ἐπισταμένως ἐξετάσασα παράσχῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ σαφεῖς καὶ ὀρισμένας πληροφορίες περὶ τῆς ἀνέκαθεν ἐν τῷ Τμήματι Κιοπροουλῆ λαλουμένης καὶ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκομένης γλώσσης, ἂν δηλ. αὕτη ἔσται ἡ Σερβικὴ ἢ ἡ Βουλγαρικὴ καὶ ἂν οἱ λαλοῦντες τοιαύτην τινὰ γλῶσσαν ἀποτελοῦσιν ἢ οὐ κοινότητα. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀνωτέρω ἀναφερομένην διατύπωσιν περιττῆς ὅλως θεωρουμένης τῆς αὐτοπροσώπου παρουσίας ἐνώπιον τοῦ ἐκεῖ Καϊμακάμη τῶν ἐκ τοῦ σχίσματος εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν προσερχομένων δύναται οὗτοι διδόναι ἀπλῶς ἀναφορὰν δηλωτικὴν τῆς προσελεύσεως αὐτῶν τῇ τε Ἱερᾷ Μητροπόλει καὶ τῷ ὑποδιοικητῇ κατὰ τὴν καὶ ἀλλαχοῦ ἐπικρατήσασαν τάξιν. Κατὰ συνέπειαν ὀφείλει ἡ αὐτῆς ἱερότης ἐνεργῆσαι ἐν ἀνάγκῃ τὰ δέοντα ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοian. Προσέτι δηλοῦμεν, ὅτι δέον ἵνα διατάξῃ τὸν ἐν Βελισσῷ Ἀρχιερ. αὐτῆς Ἐπίτροπον ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ἐπαρχιακῶν ὑποθέσεων συνεννοῖται μετὰ τῆς αὐτῆς Ἱερότης καὶ αὕτη μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, μόνον δὲ εἰς ὅλως ἐκτάκτους τινὰς περιστάσεις δύναται γράφειν καὶ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

(αωψβ'. Μαρτίου λα'.)

7

ΑΟΠ, ΠΑ, κωδ. 1892, σσ. 503-505, ἀρ. 6246.

Τῷ Σκοπίων Μεθοδίῳ³.

1. Δημήτριος Ν. Βόγας, ἱερεὺς τῆς ἑλληνοορθοδόξου κοινότητος Βελεσσῶν, γόνος τῆς ὁμωνύμου ἀρχοντικῆς οἰκογενείας Βελεσσῶν, ἥς διαπρεπέστεροι ἀπόγονοι καὶ ἔθνηκοὶ ἐργάται οἱ ἱατροὶ Γεώργιος Βόγας (βλ. εἰκ. 3) καὶ Ἀλέξανδρος Λούης (βλ. εἰκ. 4), ὁ τελευταῖος μάλιστα δολοφονηθεὶς τὴν 21 Ἰουνίου τοῦ 1906 ὑπὸ ὀργάνων τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου εἰς Βελεσσά. Ἄλλας πληροφορίας περὶ τῆς οἰκογενείας Βόγα καὶ ἰδιαιτέρως περὶ τοῦ ἱερέως Δημητρίου Βόγα βλ. παρὰ Ἀγγελοπούλου, Ἡ Ἐποπτεία..., ἔ.α., «Μακεδονικά» 17(1977)139-180. Ἐπίσης βλ. περὶ Ἀναστασίου Βόγα ΓΠΕΠΛ 4(1964)399.

2. Ὑποδιοικήσις Βελεσσῶν, τουρκιστί. Περὶ τῆς ὀνομασίας Κιοπροουλῆ βλ. Π. Μελοπούλου, Λεξικὸν τουρκο-ελληνικόν, Κωνσταντινούπολις 1934, σσ. 230, 589. Κιοπροουλῆ=Γεφυρόπολις, λόγῳ τῶν πολλῶν γεφυρῶν, αἱ ὁποῖαι ἦνουν τὰ δύο τμήματα τῆς πόλεως διασχιζομένης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀξιού (βλ. εἰκ. 5).

3. Ὁ ἀπὸ Δεβρῶν Μεθόδιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1891-1896).

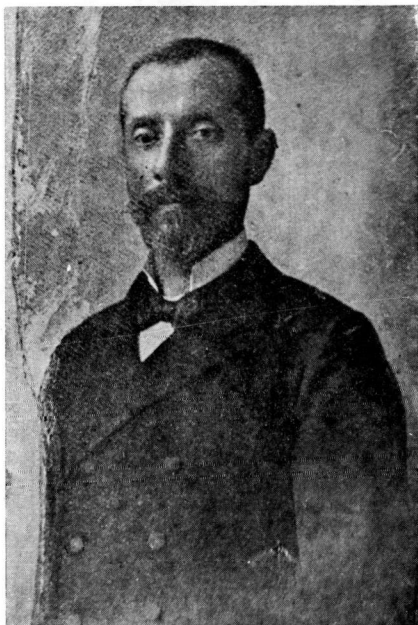
Ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς ὅσα ἡ αὐτῆς ἱερότης ἐν τῷ ἀπὸ κη'. 8βρίου γράμματι αὐτῆς ἐκτίθησι περὶ τῶν κατ' εἰσήγησιν καὶ ἐνέργειαν τῶν σχισματικῶν βουλγάρων διαπραττομένων ἀδικημάτων κατὰ τῶν δικαιωμάτων τῶν Ὁρθοδόξων χριστιανῶν καθόσον ἀφορᾷ τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ἱερὰς ἐκκλη-

Εἰκ. 3. Γεώργιος Βόγας, ἱατρός
(Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ΙΜΧΑ)

σίας καὶ σχολεῖα. Ἐπὶ τῶν γραφομένων αὐτῆς παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις ὅ,τι καὶ ἄλλοτε ὑπεδείξαμεν αὐτῇ ὅτι τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ἐφαρμοσθέν, ὡς λέγει, μέτρον τῆς ἐναλλάξ ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ ἱερολογίας ὀρθοδόξων καὶ σχισματικῶν ξένον ἐστὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὅθεν ἐντελλόμεθα αὐτῇ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἵνα ἀμέσως γράψῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ πόσαι καὶ ὅποια εἰσὶν αἱ τοιαῦται ἐκκλησίαι καὶ ἀπὸ τίνος ἔτους χρονολογεῖται ἡ ἐν ἐκάστη τούτων ἐφαρμογὴ τοῦ τοιούτου μέτρου.

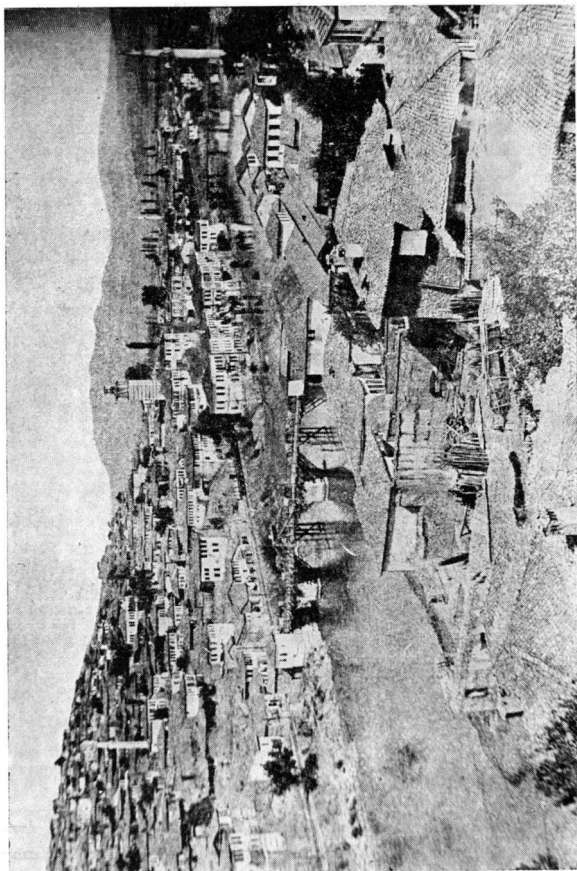
Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὸ σχολειακὸν ζήτημα ἐκφράζομεν τὴν ἀπορίαν τῆς Ἐκκλησίας πῶς ἡ αὐτῆς ἱερότης ἐν γνώσει οὐσα τοῦ περιεχομένου τῆς ἀπὸ κγ'. Ἰανουαρίου, αὐγα'. Κυβερνητικῆς Ἐγκυκλίου¹ καὶ τῆς ἀπὸ λα'. Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου ἐπέτρυνεν ἵνα αἱ κοινότητες καὶ

Εἰκ. 4. Ἀλέξανδρος Λούης, λατρός
(Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ IMXA)

διδάσκαλοι προσέλθωσι τῇ ἐπιτοπίᾳ διοικήσει πρὸς λήψιν ἀδείας καὶ ἐπικύρωσιν τῶν προγραμμάτων καὶ διπλωμάτων αὐτῶν. Ἐφιστῶμεν τοίνυν συντόμως ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς ἱερότης ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι ἢ προσεκτικωτέρα ἐν τοῖς λεπτοῖς σχολειακοῖς ζητήμασι καὶ μὴ ἀπομακρύνηται ἀπὸ τῆς κατὰ γράμμα ἐφαρμογῆς τῆς σχετικῆς Κυβερνητικῆς

1. Πρόκειται περὶ τῆς ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1891 ἐγκυκλίου περὶ τοῦ σχολικοῦ προνομικοῦ καθεστώτος τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Εικ. 5. Βελεσσά. Γενική άποψη τοῦ 1910

(Έκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ΙΝΜΧΛ)

Ἐγκυκλίον καὶ ταύτην ἀντιτάσσει ἀείποτε πρὸς τὰς πολιτικάς ἀρχὰς αἰτινες δσάκις ἔχωσιν ἵνα διατυπώσωσιν ἀπορίαν τινὰ ἢ ἐρώτησιν περὶ σχολείων, διδασκάλων καὶ μαθημάτων ὀφείλουσιν ἀπευθύνεσθαι οὐχὶ πρὸς τὰς κοινότητας, ἐφορείας ἢ διδασκάλους, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸν ὑπεύθυνον Μητροπολίτην. Ταῦτα τοῖνυν ἐνεργείσθωσαν ἐφεξῆς κατ' ἀκρίβειαν.

(,αωψβ'. Ν/βρίου ιδ'.)

8

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1893, σσ. 299-300, ἀρ. 3676.

Τῷ Σκοπεῖον Μεθοδίῳ¹.

Μετὰ τοῦ ἀπὸ γ'. φθίνοντος ἀδελφικοῦ αὐτῆς γράμματος ἡ Αὐτῆς Ἱερότης ἀπέστειλεν ἡμῖν ἐν ἀντίτυπον ἐνδεικτικοῦ τῆς Ἱερᾶς αὐτῆς Μητροπόλεως ἐκ τῶν διδομένων τοῖς διδασκάλοις καθὼς καὶ μίαν τῶν ἀδειῶν ἃς χορηγεῖ ὁ ἐκεῖ κυβερνητικὸς διευθυντῆς τῆς παιδείας εἰς τὰ σχολεῖα. Ἐπιστρέφοντες τῇ αὐτῆς Ἱερότητι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔγγραφον περικλείστον ἐν τῇ παρούσῃ παρατηροῦμεν αὐτῇ συνοδικῇ διαγνώμῃ ὅτι οὐ καλῶς ἐπραξεν ἐκδοῦσα ἐνδεικτικὰ γεγραμμένα σερβιστὶ μόνον. Ὅθεν ἐντελλόμεθα Αὐτῇ, ἵνα προνοήσῃ ὅπως τὰ διὰ τὸ νέον σχολικὸν ἔτος ἐκδοθισόμενα ἐφεξῆς ἐνδεικτικὰ διὰ τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς διδασκάλους ὥσι συντεταγμένα ἑλληνιστὶ τε καὶ σερβιστὶ. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωψγ'. Ἰουλίου λα'.)

9

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1893, σσ. 6-7, ἀρ. 4731.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ².

Ἀπὸ γράμματος τοῦ ἐν Βελισσῷ Ἀρχιερατικοῦ αὐτῆς Ἐπιτρόπου³ καὶ τῶν Δημογερόντων ἔγνωμεν ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης διέταξεν αὐτόν, ἵνα ἀποκηρύξῃ ὡς σχισματικούς πρόσωπά τινα ρουμονίζοντα, καθ' ὧν ἀκολούθως ἔμελλον ἐπακολουθῆσαι καὶ ἐπιτίμια, προσέτι δ' ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Ἐπίτροπος ἔδωκεν αὐτοῖς προθεσμίαν δεκαπενθήμερον μεθ' ἣν ἔμελλεν ἐκτελεῖσαι τὰς ὁδηγίας αὐτῆς. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀποδοκιμάσασα ταῦτα ἐνέκρινε τὴν ἀναστολὴν τῶν διαταχθέντων μέτρων, ἐπὶ τούτῳ δὲ διεβιβάσθη ἐγκαίρως ἡμέτερον Πατριαρχικὸν τηλεγράφημα πρὸς τὸν εἰρημένον ἐπίτροπον αὐτῆς. Προτρεπόμεθα δὲ καὶ τὴν αὐτῆς Ἱερότητα, ὅπως ἀπέχῃ τοιούτων τολμηρῶν διαβημάτων, ἀνθ' ὧν ὀφείλει ποιεῖσθαι χρήσιν καταλλήλων νουθεσιῶν καὶ προτροπῶν, ὅπως διὰ τῆς

1. Μεθόδιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1891-1896).

2. Ἀνθίμος Πελέκης (1891-1900).

3. Δημήτριος Ν. Βόγας.

πειθοῦς καὶ δεξιότητος κατορθώσῃ ἐπαναγαγεῖν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τοὺς παρεκκλίνοντας αὐτῆς. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἐντελλόμεθα, ἵνα διατηρῇ τὴν Ἐκκλησίαν ἐνήμερον περὶ τῆς πορείας αὐτῶν.

(,αωνγ'. Σεπτεμβρίου β'.)

10

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1893, σσ. 164-165, ἀρ. 6408.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω¹.

Μετ' ἀπορίας ἔγνω ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐκ τοῦ ἀπὸ ιη'. ἐνεστῶτος γράμματος αὐτῆς ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἄνευ τῶν ὁδηγίων τῆς Ἐκκλησίας προέβη εἰς ἀτοκή-
ρυνξιν ρουμονιζόντων τινῶν ἀπαγορεύσασα τοῖς ἱερεῦσι τὸ εὐλογεῖν καὶ ἀγιά-
ζειν αὐτούς, ὡς ἀνοίξαντας τὸ περὶ οὗ ἔγραφεν ἡμῖν ρουμονικὸν σχολεῖον ἐν Βε-
λισσῷ. Ὅθεν ἀποδοκιμάζοντες συνοδικῶς τὰ αὐστηρὰ ταῦτα καὶ τολμηρὰ μέ-
τρα εἰς ἃ προέβη ἐντελλόμεθα αὐτῇ ὅπως διαμαρτυρηθῇ διὰ τακτριῶν² αὐτῆς
πρὸς τὴν ἐπιτόπιον διοίκησιν κατὰ τῆς παρὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Μητρο-
πόλεως καὶ τῶν Πατριαρχείων ἰδρύσεως τῆς σχολῆς ταύτης καὶ ἀνακοινώση-
ται ἀκολούθως τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ
ἡ αὐτῆς Ἱερότης προστίθησι ὅ,τι οὐκ ἔλαβε τὴν ἀπὸ β' Σεπτεμβρίου ,αωνγ'.
ἡμετέραν Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς διαβιβάζομεν αὐτῇ σχετικὰς ὁδηγί-
ας ἀπορροῦντες καὶ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ταύτῃ, ἐπισυνάπτομεν ἐνταῦθα ἀντίγραφον
αὐτῆς.

(,αωνγ'. Ὀκτωβρίου γ'.)

11

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1894, σ. 28, ἀρ. 8.

Τῷ Σκοπεῖων Μεθοδίῳ³.

Διεξεληθόντες συνοδικῶς τὸ ἀπὸ ε'. Δεκεμβρίου ,αωνγ'. ἀδελφικὸν αὐτῆς
γράμμα δηλοῦμεν αὐτῇ ὅτι ληφθέντων ὑπ' ὅψιν τῶν τε ἐν αὐτῷ ἐκτιθεμένων
καὶ πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τὸ ζήτημα τῶν χορῶν τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας⁴,
ἐνεκρίθη ἵνα ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἐμμεῖν καὶ αὐθις εἰς τὴν περὶ τηρήσεως τοῦ κα-
θεστῶτος ἐν τοῖς εἰρημένους χοροῖς ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας ἥτις ἀνεκοινώ-
θη ἐγκαίρως δι' ἐπιστολῆς καὶ τῇ αὐτῆς Ἱερότητι. Τὸ δὲ ὑπ' αὐτῆς προτεινόμε-
νον μέτρον τῆς ἰδρύσεως ἰδίας ἐκκλησίας διὰ τοὺς Σλανοφόνους κατοίκους
ἐθεωρήθη ὅλως ἀσύμφορον, ἅτε συνεπαγόμενον τὴν διαίρεσιν μεταξὺ τῶν ὁρ-
θοδόξων κατοίκων καὶ τὴν διάσπασιν καὶ ἐξασθένεισιν τῆς κοινῆς ἐνεργείας ὅ-

1. Ἀνθίμος Πελέκης (1891-1900).

2. Τακτρίον, δῆλωσις, βεβαίωσις, ἀναφορά.

3. Μεθόδιος (1891-1896).

4. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ Σκοπίων.

περὶ τῶν ἀληθῶν τῆς κοινότητος συμφερόντων. Ἐπειδὴ δὲ καθήκον τῆς αὐτῆς Ἱερότητος ἐστὶν ἵνα προσπαθῇ ἐκ παντὸς τρόπου ἐπαναγαγεῖν τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν διχογνωμούντων Χριστιανῶν, ἐντελλόμεθα αὐτῇ ὅπως καταδεικνύουσα τοῖς αὐτόθι Χριστιανοῖς ἐκατέροις τῶν μερίδων τὸ ἀληθές συμφέρον αὐτῶν καὶ τὸ δίκαιον, ἐπαναγάγῃ ἐν τοῖς χοροῖς τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας τὸ πρῶν καθεστώς, τὸ ψάλλειν δηλονότι Ἑλληνιστὶ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, Σλαβωνιστὶ δ' ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ, καθάπερ καὶ διὰ τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπιστολῆς ἐδηλώθη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι.

(αωψδ'. Φεβρουαρίου γ'.)

12

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1894, σσ. 205-206, ἀρ. 2943.

Τῷ Σκοπεῖον Μεθοδίῳ¹.

Ἀπαντῶντες εἰς τὸ ἀπὸ τῆς δ'. παρελθόντος μηνὸς Μαΐου ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα περὶ ἐκδόσεως ὑψηλοῦ φερμανίου πρὸς σύστασιν σχολῆς ἐν τῇ συνοικίᾳ Σαλαεδὶν τῆς πόλεως Σκοπεῖον, ἀγγέλλομεν αὐτῇ ὅτι κατεβλήθησαν ἤδη ἐπαλειμμένως αἱ προσήκουσαι ἐνέργειαι παρὰ τοῖς ἐνταῦθα ἀρμοδίοις, οἵτινες εἰς ἀπάντησιν ἐδήλωσαν ὅτι ἐπειδὴ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως προγενεστέρα ἀλληλογραφία τῆς Νομαρχίας Κοσσυφοπεδίου, καθ' ἣν ἡ σύστασις τῆς σχολῆς ταύτης οὐ θεωρεῖται ἀπηλλαγμένη κωλύματος, τὸ Ὑπουργεῖον οὐ δύναται οὐδεμίαν κατηγορηματικὴν διαβιβάσαι διαταγὴν πρὸς τὴν εἰρημένην Νομαρχίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπιπροσέθηκεν ἡ αὐτῆς Ἐξοχότης ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργός, τὰ Πατριαρχεῖα διὰ τοῦ τελευταίου ταχυρίου αὐτῶν ἀντέκρουσαν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος γνώμην τῆς Νομαρχίας Κοσσυφοπεδίου. Τὸ Ὑπουργεῖον δύναται ἵνα ἀνακοινώσῃ τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὴν Νομαρχίαν Κοσσυφοπεδίου καὶ ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτῆς ἀπάντησιν. Μηκνυμένης ὁμως τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διὰ μακρᾶς ἀλληλογραφίας, ἡμῶν δ' ἐξαιτησαμένων σύντονον ἐνέργειαν, ἐνεκρίθη ὅπως γραφῇ τῇ Νομαρχίᾳ Κοσσυφοπεδίου, ἵνα ἐν ἡ περιπτώσει ἀναγνωρίσῃ τὸ δίκαιον τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν, ἐνεργήσῃ ἀμέσως τὰ δέοντα. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐγράφη ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα πρὸς τὴν εἰρημένην Νομαρχίαν διὰ τοῦ ἀπὸ κα'. Ἰουνίου καὶ ὑπ' ἀρ. 22 ταχυριατίου². Ταῦτα ἀνακοινούμενοι τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, ἐντελλόμεθα συνοδικῇ διαγνώμῃ ὅπως ἐνεργήσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτόθι τὰ δέοντα. Ἡ δὲ τοῦ θ.χ. κλπ.

(αωψδ'. Ἰουλίου ιβ'.)

1. Μεθόδιος (1891-1896).

2. Ταχυριάτιον, ἐπίσημος ἢ μὴ ἀλληλογραφία.

13

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1895, σ. 318, ἀρ. 4458.

Τῷ Σκοπεῖων Μεθοδίῳ¹.

Ἐπισυνάπτοντες ὅδε ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἀναφορὰν πρὸς ἡμᾶς τῆς ὁρθοδόξου Σερβικῆς κοινότητος Κουμανόβον τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς περὶ τῆς ἐπὶ τῶν σχισματικῶν ἀθεσμίῳ οἰκιοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σχολῶν τῆς ἐν λόγῳ πόλεως, Συνδικὴ διαγνώμη ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς ἱερότητι ἵνα σπεύσῃ παρασχεῖν τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ τοῦ σημείου ἐν ᾧ εὑρεθῇ τὸ ἐν τῇ παρούσῃ ἀναφορᾷ ζήτημα διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωφε'. 7/βρίον γγ'.)

14

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1896, σ. 278, ἀρ. 4777.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμῳ².

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων κατήγγειλε διὰ ταχυρίου ὅτι ἡ αὐτῆς ἱερότης πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς νενομισμένης ἀδείας διέταξε τὴν λειτουργίαν τῶν σχολῶν τῶν χωρίων Ρουδνίκ, παπᾶ Καριέ, ἃς ἡ Νομαρχία Θεσσαλονίκης κατόπιν ἔκλεισεν. Ἀντίγραφον τοῦ ἐν λόγῳ τεσκερῆ³ ἀποστέλλοντες ἐσωκλειστώσ ὅδε τῇ αὐτῆς ἱερότητι συνδικὴ διαγνώμη ἐφιστῶμεν συντόμως τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς παρατυπίας ταύτης· προσεπιδηλοῦντες δὲ ὅτι ἀπτηντήθησαν ἤδη τὰ δέοντα πρὸς τὸν ἐν λόγῳ τεσκερὲν καὶ ἐξηγήθη εἰς ἀπάντησιν καὶ τοῦ ἀπὸ 8 Ἰουλίου γράμματος αὐτῆς ἡ ἐκδοσις τῆς κανονικῆς ἀδείας πρὸς λειτουργίαν τῶν εἰρημένων σχολῶν, ἐντελλόμεθα αὐτῷ ὅπως μόνον μετὰ τὴν λήψιν τῆς ἀδείας διατάξῃ τὸ ἀνοιγμα καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν σχολῶν τούτων. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωφ' Ἰουλίου κθ'.)

15

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1896, σ. 433, ἀρ. 7661.

Τῷ Σκοπεῖων Ἀμβροσίῳ⁴.

Κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διεβιάσαμεν σήμερον τῇ αὐτῆς Ἱερότητι τηλεγράφημα ἔχον οὕτω: «Ἡμέρας ἐορτῶν ἐνεκρίθη γενέσθαι συλλειτουργον τεσσάρων ἱερέων, δύο Ῥωμαίων καὶ δύο Σλαβόν. Δεξιὰ Ἑλληνιστί, ἀριστερὰ Σλαβωνιστί. Ἐκφωνήσεις, Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον Ἑλληνιστί

1. Μεθόδιος (1891-1896).

2. Ἀνθίμος (1891-1900).

3. Τεσκερές, ὑπουργικὸν ἔγγραφον ὑπὸ μορφὴν ὑπουργικῆς ἀποφάσεως.

4. Ἀμβρόσιος, μητροπολίτης Σκοπίων (1896-1897).

καὶ Σλαβωνιστί. Ἐνεργοῦμεν ἀνοῖξαι Ἐκκλησίαν». Ταῦτα καὶ διὰ τῆς παρούσης ἐπαναλαμβάνοντες ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότῃ ἵνα προνοήσῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν ἐκτελέσεως καὶ ἀνατιθέμεθα εἰς τὴν προσοχὴν καὶ σύνεσιν αὐτῆς τὴν αἰσίαν τῶν πραγμάτων ἐξοικονόμῃσιν. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.
(,αωψστ'. Δεκεμβρίου κα'.)

16

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1897, σ. 122, ἀρ. 2308.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω¹.

ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων ἀπεστάλη ἔναγχος εἰς τὰ Πατριαρχεῖα Αὐτοκρατορικὸν Φιρμάνιον ὑπὲρ ἀνεγέρσεως ἱερᾶς Ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Ῥοδινικ² τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, ἐκδοθὲν τῇ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν σεβαστὴν Κυβέρνησιν αἰτῇσιν τῶν ἐνδιαφερομένων. Ὅθεν πληροφροῦντες περὶ τούτου τὴν αὐτῆς ἱερότητα, ἀξιούμεν ὅπως ποιήσῃται τὰς δεούσας παρατηρήσεις τοῖς ἀρμοδίοις διὰ τὴν παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς νενομισμένης ἐν τῇ ἐξαίτησιν τῶν τοιούτων ἀδειῶν τάξεως φροντίσῃ δὲ ἅμα καὶ περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου, ἀνερχομένων εἰς γρόσια διακόσια, ὅπως ἀκολούθως ἀποσταλῇ αὐτῷ τὸ εἰρημένον Φιρμάνιον διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

(,αωψζ'. Μαῖον κγ'.)

17

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1898, σ. 139, ἀρ. 1581.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Ἀνθίμω³.

Ἐλάβομεν καὶ ἀνέγνωμεν Συνοδικῶς τὰ ἀπὸ ἡ'. Μαρτίου διὰ τῆς αὐτῆς ἱερότητος γράμματα, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς παρεχομένων πληροφοριῶν διετάξαμεν ἵνα ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου εἰς τὸ διαβιβασθὲν αὐτῷ τακρίριον περὶ ἐκδόσεως ἀδειῶν λειτουργίας τῶν γνωστῶν δέκα Σχολῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς. Τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ἀνακοινοῦμενοι τῇ αὐτῆς Ἱερότῃ πρὸς γνῶσιν αὐτῆς, συνιστῶμεν ἅμα Συνοδικῶς ὅπως μετὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα μεταβῇ εἰς Δίβραν καὶ Κίρτσοβον πρὸς στήριξιν τῶν αὐτόθι Χριστιανῶν ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ. Ἀξιούντες δ' ὅπως τούτῳθεν δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν ἡ αὐτῆς Ἱερότης γράφῃ κατὰ τὴν τάξιν ἰδιαίτερον γράμμα, καὶ μὴ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ γράμματι περιλαμβά-

1. Ἀνθίμος (1891-1900).

2. Ῥοδινικ ἢ Ρουδνίκ, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βελεσσῶν.

3. Ἀνθίμος (1891-1900).

νη διάφορα θέματα ἄσχετα πολλάκις πρὸς ἄλληλα, αἰτούμεθα αὐτῇ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος.

(,αοφρῆ. Ἀπριλίον α΄.)

18

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1900, σ. 273, ἀρ. 3540.

Τῷ ἐψηφισμένῳ Σκοπεῖων Φιρμιλιανῷ¹.

Ἀπαντῶντες εἰς τὰ ἀπὸ ιε'. Ἰουνίου καὶ α'. Ἰουλίου αὐτῆς ἀδελφικὰ γράμματα πραγματευόμενα περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν σχολῶν, ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς θεοφιλίᾳ, Συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἵνα συμμορφομένη ἐπακριβῶς πρὸς τὴν διαβιβασθεῖσαν αὐτῇ ἐκκλησιαστικὴν Ἐγκύκλιον ὑπ' ἀρ. 2711. καὶ χρονολογίαν 1 Μαΐου ὑποβάλῃ τῇ ἐπιτοπίῳ ἀρχῇ πλήρη κατάλογον πασῶν ἀνεξαίρετως τῶν ὀρθοδόξων σχολῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς τῶν τε ἀνέκαθεν ὑφισταμένων καὶ τῶν νεωστὶ ἰδρυθειςῶν καὶ ἔχουσῶν ἀδείας λειτουργίας διαφερούσας τοῦ ἀποσταλέντος αὐτῷ τύπου, καὶ ζητήσῃ δι' ἐκάστην αὐτῶν νέαν κυβερνητικὴν ἄδειαν σύμφωνον πρὸς τὸν ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων τύπον, ὅστις ἐγένετο, ὡς γνωστόν, ἐν συνεννόησει μετὰ τῆς Σεβ. Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως. Ἐφιστῶμεν δὲ τὴν προσοχὴν τῆς αὐτῆς θεοφιλίας ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως τὰς Σερβικὰς Σχολὰς ὀνομάζῃ τοῦ λοιποῦ ἐν τοῖς πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ἐγγράφοις αὐτῆς Σχολὰς Χριστιανικὰς ὀρθοδόξους, οὐχὶ δὲ Σερβικὰς, τοῦτο δ' ἀπλῶς πρὸς ἀποφυγὴν δυσκολιῶν καὶ παρεξηγήσεων ἐκ μέρους τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν. Περὶ δὲ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὰ διπλώματα τῶν διδασκάλων Καλκάνδευε καὶ Γοστιβαρίου ἢ αὐτῆς θεοφιλία ἀπαντῶσα ὀφείλει ἵνα παραπέμψῃ τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν εἰς τὴν σχετικὴν διάταξιν τῆς ὑπὸ χρονολογίαν 23 Δεκεμβρίου οὐλ Ἀχρη² 1308-22 Ἰανουαρ. 1306/1891³ Βεζυρικῆς Ἐγκυκλίου περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, καθ' ἣν τὰ διπλώματα τῶν διδασκάλων ἐπικυροῦνται ὑπὸ τῶν Μητροπολιτῶν, οἵτινες ἐφοδιάζουσιν αὐτοὺς κατ' ἔτος δι' ἰδίων ἐνδεικτικοῦ, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς παιδείας μόνον κατὰ τὰς εἰς τὰς Σχολὰς μεταβάσεις αὐτῶν δικαιοῦνται, ἐὰν παρατηρήσωσι διδάσκαλόν τινα μὴ ἔχοντα τοιοῦτον ἐνδεικτικόν, ἐνεργῆσαι ὅ,τι ἢ ἐγκύκλιος διαγορεύει. Ἐπὶ τούτοις προτρεπόμε-

1. Φιρμιλιανὸς Dražić (1897-1903).

2. Δεκεμβρὶ οὐλ Ἀχρη², ὀνομασία ἀραβικοῦ μηνὸς ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν ἕκτον μῆνα σεληνιακοῦ ἔτους.

3. Τὰ ἔτη 1308 καὶ 1309 ἐγείρας ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ ἔτη 1890 καὶ 1891 μ.Χ. Ἐπομένως ἐκ παραδρομῆς ἀναφέρεται τὸ 1306 ἔτος ἐγείρας (1898 μ.Χ.) ὡς ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ 1891 μ.Χ. Βλ. σχετικῶς D. Lietzmann - D. Aland, *Zeitrechnung der römischen Kaiserzeit, des Mittelalters und der Neuzeit für die Jahre 1-2000 nach Christus*, Berlin 1956, σ. 73.

θα τὴν αὐτῆς θεοφιλίαν ὅπως ἐν παντὶ ζητήματι προνομακῆς ἢ ἄλλης σπουδαίας σημασίας μελετᾷ τὰς σχετικὰς ἐγκυκλίους καὶ ζητῇ ἐκάστοτε τὰς ὁδηγίας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀποφυγὴν πλάνης καὶ γενέσεως νέων ζητημάτων. Ἡ δὲ κτλ.

(α' λ'. Αὐγούστου ιβ'.)

19

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1901, σ. 41, ἀρ. 753.

Τῷ ἐφηρισμένῳ Σκοπεῖον Φιρμιλιανῷ¹.

Ἀναγνόντες συνοδικῶς τὸ ἀπὸ λα'. τοῦ παρελθόντος μηνὸς γράμμα τῆς αὐτῆς θεοφιλίας, μετ' ἄκρας λύπης ἐλάβομεν γνώσιν καὶ τοῦ νέου στυγεροῦ κακουργήματος, εἰς δ' προέβησαν καὶ πάλιν οἱ αὐτόθι σχισματικοί, πληρώσαντες ἐν μέσῃ καὶ κεντρικωτάτῃ ὁδῷ βαρέως τὸν αἰδεσιμώτατον ἱερέα καὶ καθηγητὴν Στάνκον Ἰβανικ. Διὸ σπεύσαντες διεβιβάσαμεν τακρίριον ἡμῶν πρὸς τὴν Σεβ. Κυβέρνησιν, δι' οὗ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γράμματος τῆς αὐτῆς θεοφιλίας, ἀναφερόμενοι δὲ καὶ εἰς τὰ προλαβόντα περὶ παρομοίων δολοφονιῶν ἐν Μακεδονίᾳ τακρίρια ἡμῶν, ὑποδεικνύομεν τῇ Σεβ. Κυβερνήσει τὴν ἀπελπιν θέσιν, εἰς ἣν περιήλθον οἱ αὐτόθι ὀρθόδοξοι, κινδυνεύοντες καθ' ἐκάστην στιγμὴν καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐκ τοῦ δολοφονικοῦ ἐγχειριδίου τῶν ἀποτροπαίων κακούργων², καὶ αἰτούμενοι ἵνα ἡ Σεβ. Κυβέρνησις ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν φιλησύχων ἐπηκόων πατρικῇ μερίμνῃ αὐτῆς λάβῃ τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν πρὸς παῦσιν τοῦ ἐπιεικνοθέντος κακοῦ. Οὐδαμῶς δ' ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς λήψεως δραστηρίων καὶ τελεσφόρων μέτρων ἐκ μέρους τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως κατὰ τῶν κακοποιῶν στοιχείων, ἀνακοινούμεθα, συνοδικῇ διαγνώμῃ, τὴν ὡς ἂν ἐνέργειαν τῇ αὐτῆς θεοφιλίᾳ πρὸς γνώσιν αὐτῆς. Ἡ δὲ κτλ.

(,α' λ'. Φεβρουαρίου β'.)

20

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 133, ἀρ. 1542.

Τῷ ἐφηρισμένῳ Μητροπ. Σκοπεῖον Φιρμιλιανῷ.

Ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ κβ'. τοῦ παρελθόντος μηνὸς Φεβρουαρίου γράμμα τῆς θεοφιλίας αὐτῆς πραγματευόμενον περὶ τῆς γενομένης πρότινος χρόνου συμφωνίας μεταξὺ τῶν ἐν Κουμανόβωφ τῆς ἐπαρχίας Σκοπεῖων Ὁρθόδοξων καὶ τῶν σχισματικῶν ὅπως οἱ πρῶτοι παραχωρήσωσιν εἰς τοὺς δευτέρους τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν τῆς ὀρθοδόξου Κοινότητος ἀντὶ ποσοῦ χρημάτων δι'

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

2. Ἐννοοῦνται τὰ ἑνοπία ὄργανα τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου.

οὐδ' πρόκειται ἵνα οἰκοδομήσωσιν ἰδίαν ἐκκλησίαν καὶ οὐ μέρος μὲν ἐπληρώθη, τὸ δ' ἐπόλοιπον ἀποφεύγουσιν οἱ σχισματικοὶ ἵνα ἀποτίσωσι τοῖς ὀρθοδόξοις. Εἰς ἀπάντησιν δηλοῦμεν τῇ αὐτῆς θεοφιλίᾳ Σиноδικῇ διαγνώμῃ, ὅτι ἐπειδὴ τὸ Πατριαρχεῖον οὐ μόνον οὐκ ἀνεγνώρισε τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἐν-τόνως διεμαρτυρήθη πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν κατὰ τοιοῦτον τρόπον λύσεως τῶν περὶ ἐκκλησιῶν καὶ Σχολῶν μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ σχισματικῶν διαφορῶν, εἰς οὐδὲν διάβημα δύναται ἵνα προβῇ. Κατὰ συνέπειαν, καὶ ἡ θεοφιλία αὐτῆς ὀφείλει, ὥς καὶ προηγουμένως ἐγγράφῃ αὐτῇ, ἵνα μὴ προβαῖνῃ ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων εἰς ἐνεργείας μὴ οὕσας συμφώνους πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων παραδεδεγμένους γενικὰς ἀρχάς. Ἐφιστῶμεν τοίνυν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω τὴν προσοχὴν αὐτῆς, αἰτούμενοι αὐτῇ τὴν χάριν κτλ.

(,α'λβ'. Μαρτίου κη'.)

21

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 137, ἀρ. 2314.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ¹.

Μηδεμιᾶς εἰσέτι ληφθείσης ἀπαντήσεως πρὸς τὴν ὑπὸ ἡμερομ. ια'. παρ-ελθόντος Σεπτεμβρίου καὶ ἀρ. πρωτ. 5167 ἡμετέραν Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς παρείχοντο αἱ συνοδικῶς ἀναγκαῖαι κριθεῖσαι ὁδηγίαι καὶ συστάσεις εἰς Ἐκκλησίας ὅσον ἀφορᾷ τὴν βαθμιαίαν εἰσαγωγὴν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης τε τοῖς δέκα καὶ τρισὶν ἄλβανικοῖς χωρίοις ὥς καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Κιρτσόβω², προαγόμεθα διὰ τῆσδε τῆς ἐπαναληπτικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐντεῖλασθαι τῇ αὐτῆς Ἱερότῃ, ὅπως, σπεύσασα, ἀπαντήσῃ ἡμῖν ὡς τάχος περὶ τῶν ἐνεργηθέντων σχετικῶς πρὸς τὸ σπουδαῖον τοῦτο καὶ ζωτικώτατον ζήτημα πρὸς γνώσιν, διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ κτλ.

(,α'λβ'. Μαρτίου λ'.)

22

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 284, ἀρ. 4669.

Τῷ Σκοπεῖον Φιρμιλιανῷ³.

Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν ζ' Ἰουλίου τη-λεγράφημα δι' οὗ ἡ αὐτῆς Ἱερότης ἀγγέλλουσα τὴν ὑπὸ τοῦ ὁσίου. ἀρχιμ. κ. Εἰρηναίου ἀποτοίωσιν τῆς ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνώσεως τῆς ποιμαντορικῆς αὐ-τῆς ἐγκυκλίου, τὴν μὴ ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τῆς ἐν Σκοπεῖοις Ὀρθοδόξου

1. Πολύκαρπος Θεολογίδης (1900-1907). Περὶ αὐτοῦ βλ. Ἀγγελόπουλου, Ἐπο-πτεία..., β.δ., σσ. 174-175.

2. Ἐδρα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν.

3. Φιρμιλιανός (1897-1903).

Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ τὴν ἄρνησιν τῶν δύο αὐτῆς Ἱερῶν τοῦ μνημονεύ-
ειν τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτῆς ὀνόματος, πληροφορεῖ ὅτι προέβη εἰς τὴν κατὰ τῶν
ιερέων τούτων ἐφαρμογὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς τῆς ἀργίας. Ἐπὶ τοῖς
γεγονόσι τούτοις θλιβομένη ἡ περὶ ἡμᾶς Ἱ. Σύνοδος ἐνέκρινεν ἵνα διαβιβάσω-
μεν τῇ κοινότητι ταύτῃ ἡμετέραν Πατρ/χικὴν παραινετικὴν ἐπιστολήν, ἣν καὶ
διαβιβάζομεν σήμερον τῷ ὅσιωτ. ἀρχιμανδρ. κ. Εἰρηναίῳ. Διὰ ταύτης, πρῶ-
τον μὲν ὑποδεικνύομεν τῇ κοινότητι ὅτι ὀφείλει ἀνταπερθέτως συμμορφωθῆναι
πρὸς τὴν συνοδικὴν πρᾶξιν καὶ ἀπόφασιν ἀναγνωρίζουσα καὶ ὑπείκουσα εὐπει-
θῶς τῷ κανονικῷ αὐτῆς Μητροπολίτῃ, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ Μήτηρ
Ἑκκλησία προῦνόησε φιλοστόργως καὶ περὶ τῶν ἰδιαίτερων δικαιωμάτων τῆς
Κοινότητος, ἥτις ἔσται ἀνεξάρτητος ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐαυτῆς πραγμάτων
ἐκλέγουσα αὐτὴ τοὺς ἐαυτῆς ἱερεῖς καὶ διδασκάλους, οὓς μέλλει ἀναγνωρίζειν
ὁ Μητροπολίτης, ὃν ἂψ ἑτέρου ἡ Κοινότης ὀφείλει ἀναγνωρίζειν καὶ σέβασθαι
ὡς πνευματικὸν αὐτῆς ποιμένα καὶ ἀρχηγόν. Δεύτερον δέ, ὅπως τὰ πράγματα
ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν, ἐντεταλόμεθα ὅπως οἱ εἰς ἀργίαν τιμω-
ρηθέντες ἱερεῖς προσερχόμενοι ἐξαυτίσωνται συγγνώμῃ ἐπὶ τῇ ἀντικανονικῇ
αὐτῶν πολιτείᾳ ὡς μνημονεύσιν ἐφεξῆς ἐν ταῖς ἱεροπραξίαις τοῦ ἀρχιερατι-
κοῦ ὀνόματος. Ταῦτα τοίνυν αὐτῇ γνωρίζοντες, προτρεπόμεθα τὴν αὐτῆς Ἱε-
ρότητα ἵνα μετριοπαθῶς καὶ πατρικῶς φερομένη ἀποδεχθῇ τὴν μετάνοιαν τῶν
δύο ἱερῶν καὶ ἄρῃ ἀπ' αὐτῶν ταῦτοχρόνως τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας, συνάμα δὲ
φροντίσῃ ὅπως ἐν ταῖς θείαις λειτουργίαις ἐφαρμοζήται, μέχρι τῆς ἀνεγέρσε-
ως καὶ ἐτέρον ναοῦ, τὸ μέχρι τοῦδε καθεστῶς, περὶ οὗ ἐπίσης γράφομεν σήμε-
ρον τῇ ὀρθοδόξῳ Ἑλληνικῇ Κοινότητι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω κατὰ Συνοδικὴν
διαγνώμην. Ἡ δὲ κτλ.

(α' λβ'. Ἰουλίον ιγ'.)

Τοῖς Ἐντιμοτάτοις Δημογέρονσι τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου
Κοινότητος Σκοπίων¹.

Θλίψιν πολλὴν καὶ ἀπορίαν προῦξήνησεν ἡμῖν τὸ ἀπὸ κατ'. τοῦ λήξαντος
μηνὸς γράμμα τῆς ἐντιμότητος Ὑμῶν, καταδείξας ἡμῖν ὅτι ἡ Ὑμῶν ἐντιμό-
της ἦκιστα καὶ πάλιν, παρὰ πάντα τὰ ἐπανελημμένως αὐτῇ γραφέντα, σύνοι-
δε καὶ ἐννοεῖ τὸ ἐπιβαλλόμενον καθήκον τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἀποφάσεις καὶ
διαταγὰς τῆς Ἑκκλησίας, ἀσκέπτως φερομένη καὶ τοὺς ἄλλους συμπαρασύ-
ρουσα εἰς στάσιν ἐπίφορον καὶ ἐπιβλαβή. Τοῦτον ἐνεκα ἐφιστῶμεν ἐντόνως
τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τοιαύτης ἐπιμέμπτου πολιτείας ὑμῶν, θεωροῦντες ὅ-

1. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Σκοπίων.

μᾶς προσωπικῶς ὑπευθύνους διὰ τὸν παραινέμενον ἀσκέπτως καὶ ἀσκόπως σάλον, καθ' ὅσον μάλιστα, καθ' ὃς ἔχομεν πληροφορίας, τὰ γραφόμενα ὑφ' ὑμῶν καὶ αἱ ἐνέργειαι ὑμῶν οὐκ ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς συνειδήσεως τῆς ὅλης κοινότητος, μὴ λαμβανούσης γνώσιν τῶν ἡμετέρων ἐπιστολῶν, ὥς μὴ ἀναγινωσκομένων ἐν γενικῇ συνελεύσει. Ταῦτα συνοδικῶς πρὸς τὸ εἰρημένον γράμμα Ὑμῶν ἀποκρινόμενοι, παρακελεύομεθα ὑμῖν πατρικῶς καὶ ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς ἵνα συμμορφωθῇτε πιστῶς καὶ ἀποκριματίστως πρὸς τὰς διακοινωθείσας ὑμῖν προηγουμένως σχετικὰς ἀποφάσεις τῆς ἐκκλησίας, προσηκόντως ἐξασφαλίσάσης τὰ ἀληθῆ συμβέροντα τῆς κοινότητος ὑμῶν καὶ μερινώσας περὶ ὑμῶν. Ἡ δὲ κτλ.

(,α'β'. Ἀγούστον γ'.)

24

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 322, ἀρ. 5256.

Τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ Εἰρηναίῳ. εἰς Σκόπεια.

Ἐπειδὴ ἡ ὁσιότης αὐτῆς καὶ μετὰ τὰς τελευταίας νοθεσίας καὶ προτροπὰς ἀπετόλμησε συνεχίσει τὴν ἀντιπειθαρχικὴν αὐτῆς πρὸς τὴν νόμιμον αὐτῆς ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν στάσιν καὶ πολιτείαν, ἀποφασισθείσης διὰ τοῦτο συνοδικῶς τῆς ὀριστικῆς αὐτῆς ἐκείθεν ἀνακλήσεως, ἐντελλόμεθα αὐτῷ ὅπως ἅμα τῇ παραλαβῇ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἀναχωρήσῃ ἀμέσως ἐκείθεν εἰς βασιλεύουσαν καὶ ἐμφανισθῇ ἡμῖν. Ἡ δὲ κτλ.

(,α'β'. Ἀγούστον γ'.)

25

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 322, ἀρ. 5256.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

Μετὰ λύτης ἀναγνόντες τὰ ἀνακοινωθέντα ἡμῖν διὰ τοῦ ἀπὸ κστ'. Ἰουλίῳ γράμματος αὐτῆς, δηλοῦμεν αὐτῇ εἰς ἀπάντησιν ὅτι τὸν ἀρχιμανδρίτην Εἰρηναίον, διὰ τὴν ἀντιπειθαρχικὴν καὶ παρήκοον αὐτοῦ πολιτείαν, ἀνεκαλέσαμεν ἤδη, συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐκείθεν, καὶ δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν, ἀποστελλομένης συγχρόνως τῇ παρούσῃ, ἐντελλόμεθα αὐτῇ ἵνα ἀναχωρήσῃ ἀμέσως ἐκείθεν καὶ ἔλθῃ ἐνταῦθα. Πρὸς τοῦτοις γράφομεν σήμερον καὶ τῇ δημογεροντίᾳ τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος ἐντελλόμενοι ἵνα συμμορφωθῇ ἀποκριματίστως πρὸς τὰς διακοινωθείσας αὐτῇ προηγουμένως ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας, παρακελεύόμενοι δὲ καὶ τῇ αὐτῆς Ἱερότῃτι ἵνα καὶ αὐτὴ συντελέσῃ δι' ἐπιεικοῦς πολιτείας εἰς τὴν ἄρσιν τῶν παρεξηγήσεων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γαλή-

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

νης καὶ συμπνοίας, ὡς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ὑπ' ἀργίαν ἱερέων ἐντελλόμεθα αὐτῇ ἵνα μετακαλούμενη αὐτὸν ἐν ἐπιεικείᾳ καὶ ἀγάπῃ καὶ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ ἱεροπρακεῖν, πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων ἀπενεκταίων. Ἡ δὲ κτλ.

(,αλβ'. Αὐγούστου γ'.)

26

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 25, ἀρ. 7310.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

(Ἡμοίᾳ τοῖς ἐντιμοτ. Δημογέρονσι τῆς ἐν Σκοπείοις ἑλλην. ὁρθοδ. Κοινότητος)

Ἡ περὶ ἡμᾶς Ἱερὰ Σύνοδος λαβοῦσα ὑπ' ὅσιν τὴν ἀνάγκην ὅπως ὁυθμισθῶσι κάλλιον τὰ τῆς ἐν Σκοπείοις Ἑλληνικῆς ὁρθοδ. Κοινότητος ἐνέκρινε τὴν ἀποστολὴν πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἐντολὴν ἔχοντος ἵνα ἐξετάσῃ ταῦτα ἐπισταμένως, εἴτα δὲ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν νέας Δημογεροντίας καὶ Ἐφοροεπιτροπῆς καὶ συνάμα ἐρευνήσῃ μεθ' ἁρμοδίων προσώπων καὶ καθορίσῃ τὸ κατάλληλον γήπεδον πρὸς οἰκοδομὴν νέας ἐκκλησίας κατὰ τὰ προσυμφωνημένα, μεθ' ὃ γενήσεται καὶ ἡ ἐκδοσις τοῦ σχετικοῦ Σιγιλλιώδους Γράμματος. Ὅθεν ἐντελλόμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὅπως δεξιουμένη προσηκόντως τὸν ἐπὶ τούτῳ διορισθέντα Συνδικτικῶς καὶ ἐρχόμενον αὐτόσε πατριαρχ. Ἐξάρχον Ἱερολογιώτατον Διάκονον κτθ' Ἱερόθεον Ἀνθουλίδην γραμματέα τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας παράσχῃ αὐτῷ τὴν πρόθυμον αὐτῆς ὑποστήριξιν καὶ πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς αἰσίαν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς. Ἡ δὲ κτλ.

(,αλβ'. Ὀκτωβρίου ιστ'.)

27

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σ. 42, ἀρ. 7325.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ.

Διεξεληθόντες συνοδικῶς τὰ ἀπὸ κα' Αὐγούστου καὶ ιε'. τοῦ ἤδη ἐκπνεύσαντος Ὀκτωβρίου δύο ἀδελφικά αὐτῆς γράμματα, εὐαρέστως εἰδομεν δν περιουδεύονσα καταβάλλει ἀρχιεροπρεπῇ ζῆλον πρὸς πλήρωσιν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν τε καὶ ἄλλων ἀναγκῶν τῶν Χριστιανῶν αὐτῆς καὶ δὴ καὶ πρὸς μόρφωσιν κλήρου ἱκανοῦ, οὗτινος τὴν παντελῇ ἔλλειψιν παρετήρησεν, ἀποκρινόμενοι δὲ εἰς ὅσα ἐφεξῆς σημειοὶ καὶ ἐξαίτεται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι περὶ μὲν τῆς ἀποστολῆς καταλλήλου ἱερέως ὡς προϊσταμένου τῆς ἐν Σκοπείοις ὁρθοδόξου ἑλλην. Κοινότητος ὅτι ἀποσταλήσεται τοιοῦτος ἅμα τῇ ἐκείθεν ἐπαπόδῳ τοῦ ἐξαρχικῶς ἀποσταλέντος πρὸς διευθέ-

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

τησιν τῶν τῆς Κοινότητος ἐκείνης πραγμάτων Ἱεροδιακόνου Ἱεροθέου, περὶ δὲ τῆς διατάξεως τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἱερῶν ἀκολουθιῶν ὅτι κρίνεται καλὸν καὶ ἐπάναγκες ἵνα κατὰ τὸ παρὸν μένῃ ἡ ὑπάρχουσα ἡδὴ τάξις μέχρις ὀριστικῆς τακτοποιήσεως τῶν κακῶς καὶ ἀνωμάλως ἐχόντων παρὰ τῇ εἰρημένῃ Κοινότητι.

(,α'β'. Νοεμβρίου α'.)

28

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σσ. 59-60, ἀρ. 8132.

Τῷ Σκοπεῖων Φιρμιλιανῷ¹.

Τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος Σκοπεῖων ὑποβαλλούσης ἡμῖν διὰ τοῦ αὐτόθι διατρίβοντος ἡμετέρου Ἐξάρχου ὅτι ἡ ἱερὰ Μητρόπολις αὐτῆς ἐκδίδωσιν ἀπὸ τινος ἐν Σερβικῇ γλώσσῃ τὰς ἀδείας γάμων καὶ διὰ τὰ μέλη ἐτι τῆς κοινότητος ταύτης, προαγόμεθα διὰ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, συνοδικῇ διαγνώμῃ, δηλῶσαι τῇ αὐτῇ Ἱερότῃτι ὅτι αἱ τοιαῦται ἀδειαὶ προκειμένου περὶ μελῶν τῆς ἐν Σκοπεῖοις ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος δέον ἵνα ἐκδίδονται ἑλληνιστὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ ἄνευ τοῦ ἐπιθέτου μεταβολῆς. Πρὸς τοῦτοις ἀνακοινοῦμεθα ὅτι ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τῷ τε πνευματικῷ καὶ τῷ Μικτῷ ἐκκλησιαστικῷ, προεδρεύωσι καὶ μέλη ἐκ τῆς διαληφθείσης ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἥτοι ἐν μὲν τῷ πνευματικῷ ὁ ἐκάστοτε ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς κοινότητος ταύτης, ἐν δὲ τῷ Μικτῷ ὅτε ἱερατικῶς προϊστάμενος οὗτος καὶ εἰς ἐτι ἐκ τῶν δημογερόντων τῆς αὐτῆς ἑλληνικῆς κοινότητος. Περὶ δὲ τῆς ἐσχῆς τῆς αὐτῆς Ἱερότῃτος, ἥν, καθ' ἃ γράφει ἡμῖν ὁ αὐτόθι ἡμέτερος Ἐξάρχος, ἐξέφρασεν ἐν σχέσει πρὸς τὴν διεύθυνσιν καὶ διαχείρισιν τῶν προσόδων τοῦ ὑπάρχοντος ναοῦ, δηλοῦμεν τῇ αὐτῇ Ἱερότῃτι ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως δέον ἵνα τηρηθῇ ἐν πάσι τὸ νῦν προσωρινὸν καθεστὼς ὡς οὐφίσταται ἄνευ τινὸς μεταβολῆς ἐν οἰκονομικῇ σημείῳ, μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ νέου ἰδιαιτέρου ναοῦ τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἐν τέλει συνιστῶντες τῇ αὐτῇ Ἱερότῃτι ἵνα φροντίσῃ περὶ ἀποτίσεως ἀρμοδίας τῶν ὀφειλομένων τῷ κ. Θωμᾷ Σταυρίδῃ κατὰ τὸ δίκαιον, αἰτούμεθα κτλ.

(,α'β'. Νοεμβρ. κ'.)

29

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1902, σσ. 153-156, ἀρ. 1207.

Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Σιγίλλωδες Γράμμα καθορίζον καὶ ἐμπεδοῦν τὴν τάξιν τῆς ἐν Σκοπεῖοις Ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς Κοινότητος ὡς ἐνορίας καὶ

1. Φιρμιλιανὸς (1897-1903).

Κοινότητος αὐτοτελοῦς καὶ αὐτοδιοικήτου (ἀνήκει εἰς τὸν μῆνα Δεκέμβριον).

Πάντα μὲν τὰ ἐν ἀνθρώποις πραττόμενα νόμῳ τινὶ κατ' ἀνάγκην ὑπέκουν-
σι καὶ τάξει κατὰ κανόνα ὀρθοῦνται καὶ ἀρμονία συνεκτικῇ διακρατούμενα
στερεοῦνται, ὥς ἐστὶν ἰδεῖν καὶ ἐν τῇ καθολικῇ ἀρμονίᾳ, ἣν ὁ τὰ σύμπαντα θε-
μελιώσας ὑπεράγαθος Δημιουργὸς ὄριον αὐτοῖς ἔθετο ἐρρόθμον τε κινήσεως
καὶ σκοπὸν ἐνεργείας, ἐν ταῖς ἀνεξερευνήτοις βουλαῖς τῆς προνοίας Αὐτοῦ.
Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει ἐπὶ τῶν ἐν γένει, πολλῶ μᾶλλον ἀναγκαῖον νόμῳ καὶ
τάξει στοιχεῖν ἐν τοῖς πνευματικοῖς καὶ τοῖς ἔργοις τῆς εὐσεβείας, ἀφ' ὧν καὶ
δι' ὧν ἡ ἐν Χριστῷ ἐπιδίδωκεται ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου τελειότης ἐν τῷ παρόντι
βίῳ, παρασκευάζεται δὲ τὰ πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν εἰς ἀπόλαυσιν τῆς ἐπηγ-
γεμένης ἐν τῷ πανυπερτελείῳ θεῷ μακαριότητος. Οὕτω δὲ πᾶσα κοινωνία
Χριστιανῶν θεμέλιον ἔχουσα τὸν κείμενον, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καὶ νό-
μον ἐναντὶς τὸν Νόμον τοῦ Κυρίου, καὶ τάξιν τὴν ἐκ πατέρων παραδεδομένην
«διδώνουσά τε, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν
ἐπικαλουμένων τὸν Κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας», εὐοδοῦται εἰς ὁδὸν εὐθείαν,
περίσσειαν καρποφορίας ἔργων ἀγαθῶν ἐναντὶ προασφαλίζουσα. Τοιούτον ἐν-
θέον ζήλον καὶ φιλονόμον τάξεως μαρτύρια ἐνδεικνύμενοι οἱ τὴν ἐν τῇ πόλει
Σκοπείῳ Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον Κοινότητα συγκροτοῦντες εὐσεβεῖς καὶ φι-
λότιμοι Χριστιανοί, τὰ τοῦ πνευματικοῦ δὲ βίου πάσης γενηρᾶς φροντίδος ὑπέρ-
τερα ἰδιαζούσης μερίμνης ἀξία λογιζόμενοι, ὥστε γινώσκειν ἕκαστον εἰδικώ-
τερον τὰ ὅρια τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν τῆς ὅλης Κοινότητος καθηκόντων τε καὶ δι-
καίων, καὶ μὴ εἶναι ἐν ἑαυτοῖς ἢ πρὸς τοὺς συνοίκους διχοστασίας καὶ ἔριδος,
κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον λέγοντα «ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγά-
πη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγ-
κράτεια», καὶ παραγγέλλοντα, «εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν.
μὴ γενώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλοῦμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες», ἡ-
τήσαντο, γνώμῃ ἀγαθῇ καὶ εὐσεβόφρονι. καθορισθῆναι καὶ παγιοθῆναι ἐκ-
κλησιαστικῶς τὰ τῆς ἑαυτῶν ἐνορίας καὶ κοινότητος. Καὶ δὴ, προσηκόντως
καὶ ἀρμοδίως τῇ ἁγίᾳ Μητρὶ τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἀνενεχθέν-
τες, πρώτην μὴν ἀνάγκην ὑπέδειξαν τὴν ἀνέγερσιν εὐαγοῦς Οἴκου τοῦ Θεοῦ,
ὡς ἰδίου κτήματος καὶ κέντρον τῆς ἑαυτῶν Κοινότητος ἐπὶ τῷ τὰς δεήσεις καὶ
τὰς ἀγιστείας ἐν τῇ πατρίῳ γλώσσῃ τελεῖν διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ διακονήσαντος ἱε-
ροῦ πρεσβυτερίου καὶ ἀγιάζεται τῇ ἀπὸ τῶν θείων Μυστηρίων σωτηρίῳ χάρι-
τι. Εἴτε δέ, εἰς πραγμάτων τινος τοῦ ὁσίου ἔργον, τὴν εὐλογίαν καὶ ἀρωγὴν τῆς
Μητρὸς Ἐκκλησίας ταπειναῖς ἱκετηρίαις ἠτήσαντο ἐπὶ τῷ συμπαγῇ, ἐδραῖαν
καὶ πάσης ἐπιρρείας ἀπηλλαγμένην καταστήσαι τὴν εὐσεβῇ αὐτῶν παροικίαν,
διὸ καὶ τυχεῖν προσεδέοντο ἐγκρίσεως μὲν ἰδίου Κανονισμοῦ ἐν κοινῇ συνελεύ-
σει καὶ ὁμοθυμῶ βουλῇ τῶν τῆς Κοινότητος μελῶν ἐκπονηθέντος, ἐμπειδώσε-
ως δὲ τοῦ αὐτοτελοῦς τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῶν ἐνοριακῶν καὶ κοινоти-

κῶν πραγμάτων, ἐντὸς τῶν κανονικῶν ὁρων καὶ διατάξεων, διὰ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλλιώδους ἐν μεμβράναις ἐπικυρωτικοῦ Γράμματος. — Ἐπὶ τούτων τοίνυν διασκεψάμενοι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς Συνόδου, πρόσφορον δ' ἅμα ἡγησάμενοι ἵνα καὶ δι' εἰδικοῦ ἐξάρχου, ἐπιτοπίως τὰ πράγματα ἐξετάζοντες, ταῦτα πληρέστερον ἐξακριβώσωμεν, εἰτα δέ, τὰς ὑποβληθείσας ἡμῖν ἐκθέσεις ὑπ' ὅφει λαβόντες καὶ τὸ τοῦ Κανονισμοῦ Σχέδιον μελετήσαντες τε καὶ ἀναθεωρήσαντες, τὰς αἰτήσεις τῶν ἐν Σκοπείοις διαληφθέντων εὐσεβῶν Χριστιανῶν ὡς ἀσφαλιζούσας τὴν θεραπείαν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, τὴν εἰρήνην δὲ καὶ ἡσυχίαν τῆς πόλεως καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους Χριστιανικὴν ἀγάπην καὶ κοινωνικὴν ἁρμονίαν τῶν πολιτῶν ἐγγνωμένης, ἐνεκρίναμεν καὶ ἀπεδεξάμεθα, κατὰ τοὺς Συνοδικῇ διαγνώμῃ ψηφισθέντας καὶ ὅδε ἀναγραφομένους ὁρους δι' ὧν αἱ τε παρασταθεῖσαι ἀνάγκαι, ἰδιαζούσῃ στοργῇ καὶ μητρικῇ προνοίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἐπαρκεῖ μέτρῳ θεραπεύονται καὶ ἡ κανονικὴ Ἐκκλησιαστικὴ τάξις φυλάττεται ἀμετάρρεπτος. — α'). Ἡ ἐν τῇ πόλει Σκοπεῖων Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Κοινότης διατελοῦσα κανονικῶς ἐνορία τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σκοπεῖων, καταρτίζεται ὡς κοινότης αὐτοτελὴς καὶ αὐτοδιοίκητος ἐν τοῖς ἐαυτῆς πράγμασιν, ἔχουσα ἐκκλησιαστικῶς τὸ δίκαιον τοῦ διοργανοῦν καὶ διευθύνειν τὰ κατ' αὐτῆς διὰ τῶν νομίμων ὑπ' αὐτῆς ἐκλεγομένων σωματείων ἥτοι Δημογεροντίας, Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Ἐφορίας τῶν Σχολῶν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῶν ἐν ὠρισμέναις περιπτώσεσι συγκαλουμένων γενικῶν Συνελεύσεων, καθάπερ αὕτη βούλεται καὶ ἐαυτῇ συμφέρον λογίζεται συνωδὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμίσι καὶ τοῖς ἱεροῖς Κανόσι τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ περὶ ἐνοριακῶν δικαίων. — β'). Ὡς ἐνοριακὴ Κοινότης αὐτοτελὴς καὶ αὐτοδιοίκητος κέκτηται ἴδιον αὐτῆς ἱερὸν ναὸν ὁσονούτω οἰκοδομηθόσηνον τύπῳ ἐνοριακῷ, τιμώμενον δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ τοῦ Θανατουργοῦ, ἔτι δὲ σχολεῖα ἀρρέων τε καὶ θηλέων ιδιόκτητον αὐτῆς ἀποτελοῦντα περιουσίαν ἐλευθέραν, ἀδούλωτον καὶ ἀνεπηρέαστον εἰς τὸ διηγεκές, μὴ δυναμένην ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐκκλησιαστικῷ, ἐνοριακῷ, πολιτικῷ καὶ ἐθνολογικῷ ἀλλοιωθῆναι τὸ παράπαν, οὐδ' εἰς προστασίαν ἀφορεῖν ἄλλην, εἰμὴ τὴν κανονικὴν, τὴν διὰ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σκοπεῖων παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προσηκόντως καὶ νομίμως αἰτουμένην. — γ'). Ἡ Κοινότης φροντίζει ἐξευρεῖν ἐκάστοτε τὸν ἱερατικῶς αὐτῆς προϊστάμενον, κληρικὸν εὐπαιδευτον καὶ ἱεροπρεπῆ, συνετὸν μὲν τὸν νοῦν, ἀμειπτον δὲ τὸν βίον, ἐπίσης δὲ καὶ τὸς βοηθοὺς αὐτῷ ἱερεῖς καὶ διάκονον, προσκαλοῦσα τούτους οἰκοθεῖν διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, εἴτε καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐξαιτουμένη τὴν ἀποστολὴν καταλλήλων προσώπων παρὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὅμοίως δὲ καὶ ἡ Ἐφορία τῶν Σχολείων προσκαλεῖ τοὺς καταλλήλους διδασκάλους, ἄνδρας εὐσεβεῖς καὶ ἐντίμους θεοσεβῶς καὶ φιλογενῶς

διαπαιδαγωγοῦντας τὴν τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων νεότητα τῆς Κοινότητος. — δ') Ἡ Κοινότης μετὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ πρόσκλησιν τῶν ἱερέων καὶ διδασκάλων αὐτῆς συνίστησι τούτους περὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν τῷ ἱεροτάτῳ Μητροπολίτῃ Σκοπειῶν παρ' οὗ οἱ μὲν πρῶτοι λαμβάνουσι τὴν εὐλογία αὐτοῦ καὶ τὴν κανονικὴν ἄδειαν τοῦ ἱεροπράττειν ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως, οἱ δὲ διδασκαλοὶ σὺν τῇ ἀρχιερατικῇ εὐλογίᾳ καὶ τῷ ἐνδεικτικῷ ἀδείας πρὸς διδασκαλίαν, κατὰ τὴν ἐπιζομένην ἀπαραίτητην τάξιν τὴν ἐκκλησιαστικῶς καθιερωμένην. — ε').) Ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος μετὰ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ ἱερέων ὀφείλουσιν ἀνενδοιάστως κανονικὴν ὑποταγὴν τῷ κανονικῷ Μητροπολίτῃ καὶ πνευματικῷ ποιμένι τῆς Ἐπαρχίας Σκοπειῶν, μνημονεύειν τε ἐν πάσαις ταῖς ἱεροτελεσταῖς τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος. Ὁ δὲ ἱερώτατος Μητροπολίτης Σκοπίων καθῆκον ἐπίσης ἔχει ποιμαντορικὴν ἀποδέχεσθαι τὴν τῶν ἱερέων τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἐγκατάστασιν ἀνεν ἀντιρρήσεως, πληρὴν ἑξαιρετικῶν περιπτώσεων ἀναγομένων εἰς τὰ ἥθη, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν σφύρα καὶ κοσμίαν βιοτήν, ὅτι, τῆς πνευματικῆς καὶ ποιμαντικῆς συμβουλῆς μὴ ἰσχυοῦσας τυχόν, τὰ περὶ τούτου ἀναφέρονται ἀπαρατίτως τῇ καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἣ ἀπόκειται ἡ κατὰ τὸ προσῆκον ἐνέργεια. — στ').) Αἱ δικαστικαὶ καὶ ἐπαρχιακαὶ ὑποθέσεις θεωροῦνται καὶ δικάζονται ἐν τῷ πνευματικῷ Δικαστηρίῳ, καὶ τῷ Μικτῷ Ἐκκλησιαστικῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Καὶ τοῦ μὲν πνευματικοῦ Δικαστηρίου μέλος διαρκῶς διατελεῖ ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος Σκοπειῶν, τοῦ δὲ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ὁ αὐτὸς προϊστάμενος, μεθ' ἐνὸς τῶν Δημογερόντων τῆς Κοινότητος, ἀρμοδίως διοριζομένον ὑπ' αὐτῆς. — ζ').) Πρὸς συντήρησιν τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ καὶ τῶν Σχολείων αὐτῆς ἡ ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης Σκοπειῶν κέκτηται τὰς ἐπομένας προσόδους ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καθωρισμένας, ἥτοι Ἴον χορηγίαν ἐτησίαν δισχιλίων φράγκων προερχομένην ἐξ ἐπιδόματος εὐσεβῶν δωρητῶν καὶ διαβιβαζομένην τῇ κοινότητι ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἅμα τῇ εἰσπράξει αὐτῆς. — Ζον τὴν πρόσδον τοῦ παγκαρίου τοῦ ἱεροῦ τούτου Ναοῦ. — Ζον τὰ ἐνοίκια τῶν κτημάτων ἅτινα, ἀνήκοντα μέχρι τοῦδε εἰς τὸν ἐν Σκοπεῖοις ἱερόν ναόν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐξ ἀφιερωμάτων μελῶν τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος καὶ ἀπ' αὐτοῦ νῦν ἀποσπώμενα, κοινῇ ὁμολογίᾳ καὶ συναίνεσει, ἀποτελοῦσι τὸν τεθεῖον ἰδιοκτησίαν ἀναφαίρετον τοῦ νέου Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. — 4ον τὰς τακτικάς καὶ ἐκτάκτους συνδρομὰς καὶ προσφορὰς τῶν ἐνοριτῶν, καὶ 5ον Κληροδότημα, ἀφιερώματα καὶ ἐλέη παρ' εὐσεβῶν τῷ ναῷ προσφερόμενα. — η').) Τὰ καθέκαστα τῆς διοικήσεως τῶν τῆς Κοινότητος καθορίζονται ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς ὑποβληθέντι Κανονισμῷ, ὃς ἐγκριθεὶς Συνδικτικῶς, περιέχων δὲ τὰ χρειώδη ἐν ἄρθροις ἐπὶ καὶ τεσσαράκοντα ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. καὶ χρ-

νολογίαν. περιεβλήθη διὰ τῆς Πατριαρχικῆς βεβαιώσεως, ἥτις ἐπαναληφθήσεται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι παρισταμένης τυχὸν ἀνάγκης ἀναθεωρήσεως ἢ συμπληρώσεως αὐτοῦ. — θ'.) Αἱ ἐν τῷ παρόντι ἡμετέρῳ Σιγilliῳδעי Γράμματι καὶ ἐν τῷ Κανονισμῷ διατυπούμεναι διατάξεις τίθενται εἰς ἄμεσον ἐφαρμογήν, πλὴν τῶν ειδικώτερον ἐφαπτομένων τῶν τοῦ νέου Ναοῦ πραγμάτων, αἵτινες ἐφαρμοσθήσονται ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς οἰκοδομῆς καὶ τοῖς ἐγκαινίοις αὐτοῦ. — Ταῦτα τοίνυν Συνοδικῶς δεδογμένα, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἀποφανόμεθα ἔχειν τὸ κῆρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀπαράτρεπτον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὡς ἐπὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θεσμῶν ἐρεισμένα εἰς τοὺς ἀρχαίῳθεν τεθειμένους τόπους περιφρουροῦνται καὶ διασώζονται, πᾶσαν δὲ φυλετικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἀντιλογίαν ἀντικειμένην τῇ ἀγίᾳ καὶ ἀωομήτῳ ἡμῶν πίστει ἀποσσοῦντα, ἀποκαθιστῶντα δὲ τὴν μεταξὺ πνευματικῶν τέκνων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τηρετέαν ἀείποτε φιλάδελφον κατὰ θεὸν γνώμην καὶ ὁμόνοιαν. Εἰ δε τίς ποτε τῶν ἐν τῇ Κοινοῦτητι ταύτῃ ἢ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς ἱερωμένον ἢ λαϊκῆς γνώμης δηλονότι ἢ φρονήματι ὑπεροπτικῶς τολμήσει κρυφίως ἢ φανερώς, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, λόγοις ἢ τρόποις ταραχὴν ἢ ἀνωμαλίαν καὶ σύγχυσιν ἐμποιῆσαι τῇ οὕτω κεκρωμένη ταύτῃ τάξει ἐπὶ ἀνατροπῇ αὐτῆς καὶ βλάβῃ τῆς ἐν Σκοπείοις ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινοῦτητος, τῶν τε δικαίων καὶ τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ εὐαγῶν ἰδρυμάτων καὶ κτημάτων, τοῦτον κρινεῖ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὁ δικαιοκρὴτης θεός, τὸν δὲ τυχὸν ἀδικούμενον, πάση σπονδῇ καὶ προθυμίᾳ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία προστατεύσει ἐννόμως τὰ δίκαια αὐτοῦ προασπίζουσα. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ διηρηκῇ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Σιγilliῳδες ἐν μεμβράναις Γράμμα, καταστρωθὲν κὰν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀντίγραφον δ' αὐτῆς, δεόντως κεκρωμένον ἀπεστάλη διὰ τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Σκοπείων κὺρ Φιρμιλιανοῦτῇ ἐν Σκοπείοις ὀρθοδόξῳ Ἑλληνικῇ Κοινοῦτητι.

Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ Χιλιστῷ ἐννακοσιστῷ δευτέρῳ, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον ἐπιμεμήσεως Α'.

30

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1903, σσ. 156-157, ἀρ. 1288.

Τῷ Σκοπείων Φιρμιλιανῷ¹.

Συνωδὰ ταῖς ἀνακοινωθείσαις ἤδη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι σχετικαῖς Συνοδικαῖς ἀποφάσεσι διωρίσθη ἄρτι καὶ ἔρχεται αὐτόσε ὡς ἱερατικῶς προϊστάμενος

1. Φιρμιλιανός (1897-1903).

τῆς ἐν Σκοπεῖοις ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὁ ὁσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κτθρ Παῖσιος Παπαπαΐσιον κομίζων ἅμα τακτικῶς ἐγκεκρωμένα καὶ ἐπικεκρωμένα τὸν τε ἐκπονηθέντα κανονισμόν καὶ τὸ Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν σιγίλλιον, καθ' ἃ μέλλουσι διέπεσθαι καὶ διεξάγεσθαι τὰ τῆς εἰρημένης Κοινότητος καθ' ἑαυτὰ τε καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτῆς Μητροπόλιν ὡς τὴν ἄμεσον κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ἀσμένως οὖν τὴν αὐτοῦ ὁσιολογιότητα τὸν διαληφθέντα προϋστάμενον συνιστῶντες τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὡς ἄνδρα λόγιον μὲν τὴν παιδευσιν, σεμνὸν δὲ καὶ συνετὸν τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀναστροφὴν, τρέφομεν τὴν πεποιθήσιν ὅτι οὗτος φανήσεται κατὰ πάντα ἄξιος τῆς ἐκλογῆς, ἔξει δὲ ἀμέριστον ἐν πᾶσι καὶ τὴν παρὰ τῆς αὐτῆς Ἱερότητος πατρικὴν εὐνοίαν καὶ συναρωγὴν κατὰ τε τὴν ἐναρξιν καὶ τὴν κατόπιν διεξαγωγὴν τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ καθηκόντων, σαφῶς καὶ ἀκριβῶς καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ ἐκπονηθέντος κανονισμοῦ καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλλίον, οὗτινος Σιγιλλίον, ὡς ἀφορῶντος ἰδίᾳ εἰς τὰς κανονικὰς σχέσεις τῆς διαληφθείσης Κοινότητος πρὸς τὴν Μητροπόλιν, συναποστέλλομεν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὁσιολογιωτάτου προϋσταμένου πιστὸν ἀντίγραφον κεκρωμένον καὶ διὰ τῆς ἡμετέρας Πατριαρχικῆς ὑπογραφῆς, ἵνα κατατεθῇ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἐν τέλει χαίροντες ὅτι οὕτω τίθεται τέρμα εἰς τὴν παρεμπέσοσαν ἀνώμαλον καὶ ἱκανὰ τὰ ἄτοπα προκαλέσασαν, ὡς μὴ ὥφελε, κατὰστασιν, καὶ ἄρχεται τάξις πραγμάτων νόμιμος καὶ κανονικὴ, αἰτούμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι κτλ.

(.α>γγ'. Φεβρουαρ. ιη'.)

Τοῖς ἐντιμ. Δημογέρονσι καὶ ἐφοροεπιτρόποις τῆς

Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος Σκοπεῖων.

Ἀσμένως ἀνακοινοῦμεθα τῇ Ὑμῶν ἐντιμότητι ὅτι διασκεψάμενοι ἄρτι συνδικτικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποπεφασισμένων κατὰ τὴν αὐτόθι διατριβὴν τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου καὶ συναφῶς ταῖς ὑπαρχούσαις σχετικαῖς συνδικτικαῖς ἀποφάσεσι διωρίσαμεν καὶ ἀποστέλλομεν ὡς προϋστάμενον τῆς Κοινότητος Ὑμῶν τὸν ὁσιολογιώτατον ἀρχιμανδρίτην κτθρ Παῖσιον Παπαπαΐσιον τὸν καὶ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς κομιστήν, κομίζοντα ὑμῖν δεόντως κεκρωμένα καὶ τὸν ἐκπονηθέντα κανονισμόν μετὰ τοῦ ἀποσταλέντος πατριαρχικοῦ ὑμῖν καὶ Συνοδικοῦ Σιγιλλίον, καθ' ἃ μέλλουσι τοῦν-τεῦθεν διέπεσθαι καὶ διεξάγεσθαι τὰ καθ' ὑμᾶς καθ' ἑαυτὰ τε καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἱερὰν Μητροπόλιν ὡς τὴν ἄμεσον κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Τὴν αὐτῆς οὖν Ὁσιολογιότητα τὸν διαληφθέντα προϋστάμενον ὑμῶν ἰδιαζόντως συνιστῶντες ὑμῖν ὡς ἄνδρα λόγιον μὲν τὴν παιδευσιν, σεμνὸν δὲ καὶ συν-

ετὸν τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀναστροφὴν, οὐδόλως ἀμφιβάλλημεν ὅτι οὗτος, διὰ τῆς πρόφρονος καὶ ἀπὸ μέρους ὑμῶν συναγωγῆς καὶ συνεργασίας, φανήσεται κατὰ πάντα ἄξιος τῆς ἐκλογῆς, παριὼν τὰ καθ' ὑμᾶς ἐδραίως καὶ ἀσφαλῶς κατὰ τὸν Κανονισμόν καὶ εἰς τὸ Σιγίλλιον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Κοινότητος Ὑμῶν. Ἐκφράζοντες δὲ τὴν ἀκράδαντον πεποιθήσιν ὅτι καὶ τὸ ἀπὸ μέρους ὑμῶν ἐπιδειχθήσεται πάντοτε ἡ προσήκουσα ἀκρίβεια καὶ εὐλάβεια περὶ τὴν τήρησιν τῶν ἄρθρων τοῦ κανονισμοῦ καὶ τῶν ὅρων τοῦ Σιγιλλίου καὶ ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως αὐτόσε τοῦ διαληφθέντος ὁσιολογιωτάτου προϋσταμένου ὑμῶν τὰ πράγματα ἐπελεύσονται εἰς τὴν νόμιμον καὶ κανονικὴν τροχίαν ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῆς Κοινότητος ὑμῶν πρὸς τὴν Ἱερὰν Μητροπόλιν, ἐπιδραφιζόμενοι ὑμῖν καὶ πάσῃ τῇ Κοινότητι τὰς πατρικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, αἰτούμενοι ὑμῖν καὶ τοῖς οἴκοις ὑμῶν πᾶν ἀγαθὸν παρὰ θεοῦ, οὗ ἡ.χ. κτλ.

(,α'λγ'. Φεβρουαρι. ιη'.)

32

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 2903, σ. 312, ἀρ. 3898.

Τῷ Σκοπεῖον Φιρμιλιανῷ¹.

Μετ' ἀπορίας καὶ ἐκπλήξεως δικαίας ἐγνώσθη κατ' αὐτὰς τῇ ἐκκλησίᾳ ὅτι προκειμένον περὶ καταρτισμοῦ καὶ ἀποστολῆς ἐνταῦθα τοῦ ἀπαιτούμενου μαζβατὰ τῆς νομαρχίας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας καὶ τῆς Σχολῆς τῆς ὀρθοδόξου αὐτόθι Ἑλληνικῆς Κοινότητος, οἱ σύνοικοι Σέρβοι σπουδαῖα παρενέβαλον προσκόμματα διὰ τῆς ἐγέρσεως ἀξιώσεων ἐπὶ τοῦ γηπέδου τῆς Ἐκκλησίας. Ἐφρονοῦμεν καὶ οὐκ ἐπαύσαμεν ἔτι φρονοῦντες ἐκκλησιαστικῶς ὅτι μετὰ τὴν ἄρτι συντελεσθεῖσαν διακανόνισιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων τῶν αὐτόθι δύο ὁμοδόξων κοινοτήτων, ταύτας πλέον διαπνέει αἶσθημα ἀδελφικῆς ὁμοφροσύνης καὶ πόθος κοινοτικῆς ἀλληλεγγύης καὶ εἰρηνικῆς συμβιώσεως, ἐφ' ᾗ καὶ ἐκδηλοῦντες τῇ αὐτῇ Ἱερότῃτι συνοδικῇ διαγνώμῃ τὴν ἡμετέραν θλίψιν ἐπὶ τῇ ὡς εἴρηται συμπεριφορᾷ τῆς ὀρθοδόξου Σερβικῆς κοινότητος, ἐλπίζομεν ἔτι διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτῆς παρεμβάσεως προληφθήσεται πᾶν τὸ δυνάμενον ἵνα γεννήσῃ νέας ἀφορμὰς ἐχθρότητος καὶ ἀντεγκλήσεων μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἀδελφῶν ἐν τῇ πίστει κοινοτήτων.

(,α'λγ'. Ἰουνίου ιζ'.)

33

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1903, σσ. 312-313, ἀρ. 3898.

Πρὸς τὸν ἱερατικῶς προϋστάμενον ἀρχιμ. Παῖσιον καὶ τὴν ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν Κοινότητα Σκοπεῖον.

1. Φιρμιλιανός (1897-1903).

Διευτυώθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ προσώπων ὑπερόχων τῆς αὐτοῦ ὁμοδόξου Σερβικῆς κοινότητος ἐπιθυμία καὶ παράκλησις ὑπεβλήθη ὅπως, μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἐγκαινιάσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Μητᾶ διακατανοισθῶσι παρὰ τὰ ἄχρι τοῦδε σχετικῶς διεργαζόμενα, τὰ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἐν τῷ μόνῳ νῦν ὑπάρχοντι ἱερῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ κατὰ τρόπον ἱκανοποιούντα τὰς ἀνάγκας ἀμφοτέρων τῶν κοινοτήτων ἥτοι κατὰ μὲν τὰς Κυριακὰς τελῶνται αἱ ἱεροτελεσταί ἐναλλάξ μίαν δηλονότι Κυριακὴν Ἑλληνιστὶ καὶ μίαν Σερβιστὶ κατὰ δὲ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἑβδομάδος παρεμπιπτούσας ἑορτὰς Ἑλληνιστὶ τε καὶ Σερβιστὶ, ἡγουμένων ὅτε μὲν τῶν Ἑλλήνων ὅτε δὲ τῶν Σέρβων λαμβανόντων καὶ τὰς τῆς ἡμέρας προσόδους κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἄχρι τοῦδε συμβαινουσῶν λυπηρῶν συγκρούσεων. Συνδικῶς οὖν διασκεψάμενοι περὶ τοῦ προκειμένου, ὀριστικῶς μὲν οὐδὲν τό γε νῦν ἐνεκρίναμεν ἀποφύνασθαι τὸ παράπαν, ἐν τῷ πόθῳ ὅμως τῆς στοργικῆς ἑμῶν μετ' ἀδελφῶν ὁμοδόξων συμβιώσεως καὶ τῆς ἁρσεως πάσης ἀφορμῆς ἐρίδων καὶ διαμάχης ἔγνωμεν ἵνα διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς συστήσωμεν ὑμῖν ἐκκλησιαστικῶς πρὸ πάσης ὀριστικῆς ἀποφάνσεως ὅπως συνερχόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὠρίμως διασκεπτόμενοι ἐν πνεύματι χριστιανικῷ ἐξενέγκητε καὶ ὑποβάλητε ἡμῖν τὰς περὶ τοῦ προκειμένου σκέψεις καὶ τὴν γνώμην ὑμῶν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ὅτι αἱ μετὰ τῶν συνοίκων θρησκευτικαὶ ὡς καὶ αἱ κανονικαὶ καὶ προσωπικαὶ σχέσεις ὑμῶν δεόν ἵνα ὦσιν ἀείποτε εἰρηνικαί, καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν ἄρτι συμπεφωνημένων μέλλει ἵνα διακυβευθῇ ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ὑμετέρας Κοινοτήτος διὰ μέτρων προσκαίρων οἷα τὰ ὡς ἄνω προβαλλόμενα.

(α' λγ'. Ἰουνίου ιζ'.)

34

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1904, σ. 145, ἀρ. 3033.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ¹.

Ἐπειδὴ ἔνεκα τῶν βιαιοπραγιῶν τῶν Βουλγαρικῶν κομιτάτων καὶ τῶν λοιπῶν ἐνεργειῶν τῶν σχισματικῶν ἀνάγκη παρίσταται συντόνον καὶ ἀγρόπνον ἀπὸ μέρους τῶν ἱερῶν Μητροπόλεων ἐνεργείας πρὸς προστασίαν καὶ στήριξιν τῶν καθ' ὧν αἱ προσβολαὶ καὶ ἐπιβουλαὶ Χριστιανῶν αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ, καθὰ ἐγνώσθη, τοιαύτην ἀνάγκην συντόνον μερίμνης καὶ ἀμέσου προστασίας ἔχουσι καὶ οἱ ἐν τῷ τμήματι Κιρτζόβον τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ὁρθόδοξοι, συνοδικῇ διαγνώμῃ συνιστῶμεν τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ἵνα ἄνευ χρονοτριβῆς ἐπισκέψηται τὸ εἰρημένον τμήμα καθὼς καὶ τὰς Δίβρας καὶ διὰ τῆς παρουσίας αὐτῆς προστατεύσῃ τοὺς αὐτοῦ Χριστιανοὺς ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καὶ κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν σχισματικῶν, ἐνισχύουσα αὐτοὺς εἰς τὴν πρὸς τὴν ὁρθοδο-

1. Πολύκαρπος (1900-1907).

ξίαν πίστιν αὐτῶν. Ἡ δὲ κτλ.

(α' > δ'. Μαῖον γ'.)

Υ.Γ. Περικλείομεν ἐν τῇ παρούσῃ καὶ ἀντίγραφον ἄρτι ληφθέντος τηλεγραφήματος ἐκ Κιρτζόβου¹ πρὸς γνώσιν αὐτῆς.

35

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1904, σ. 389, ἀρ. 8190.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ.

Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ ιθ'. λήγοντος ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα, δι' οὗ ἔσπευσεν ἀπαντητικῶς ὑποβαλεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ ἐν Κιρτσόβῳ συμβαίνοντα σὺν τῇ γνωμοδοτήσῃ αὐτῆς περὶ τοῦ δέοντος γενέσθαι πρὸς ἄρσιν τῆς μεταξὺ ὁμογενῶν καὶ Σέρβων ὑφισταμένης διαφωνίας. Ληφθέντων δὲ καὶ ἀναγνωσθέντων ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν ἀντιγράφοις περικλειομένων ᾧδε τριῶν τηλεγραφημάτων, προαγόμεθα συνοδικῇ διαγνώμῃ γνωρίσαι τῇ αὐτῆς Ἱερότῃτι ὅτι ἀντὶ παντὸς ἄλλου τρόπου πρέπουσα κρίνεται ἐκκλησιαστικῶς ἡ τήρησις τοῦ ἅκρι τοῦδε καθεστῶτος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κιρτσόβου, τὸ ψάλλειν δηλονότι δεξιόθεν μὲν Ἑλληνιστί, ἀριστερόθεν δὲ σλαβωνιστί, ὅπερ καὶ συνιστάται τοῖς ἐνδιαφερομένοις πρὸς ἄρσιν τῆς παρουσίας ἀνωμαλίας καὶ ἐπάνοδον τῆς προτέρας τάξεως καὶ ὁμοιοῦς.

(α' > δ'. Δεκεμβρ. λ'.)

36

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1905, σ. 58, ἀρ. 1338.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάρπῳ.

Ἐγκαίρως λαβόντες τὸ ἀπὸ ε'. Ἰανουαρίου ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα ἔγνωμεν συνοδικῶς ὅτι οἱ ἐν Κιρτσόβῳ σερβίζοντες οὐ μόνον οὐ παρεδέξαντο τὴν ἐσχάτως ἐξενεχθεῖσαν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν ἀπόφασιν, ἀλλὰ καὶ ἐτι μᾶλλον ἐπιμένουσιν εἰς τὸ φρόνημα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν περὶ τοῦ κατεχομένου παρεκκλησίον, οὗ ἕνεκα ἡ αὐτῆς Ἱερότης προέβη ἵνα θέσῃ ἐπὶ ἀργίαν τοὺς δύο συμφρονοῦντας καὶ συμπράττοντας ἱερεῖς. Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰ ἐκεῖσθε συμβαίνοντα δεξιόμενοι ἔναγχος καὶ τὴν περικλείστον ᾧδε ἀναφορὰν, συνοδικῇ ἐγκρίσει διαβιβάζομεν ταύτην ἐπὶ ἐπιστροφῇ τῇ αὐτῆς Ἱερότῃτι μετὰ τῆς ἐντολῆς ὅπως τοῦτο μὲν παράσχη ἡμῖν τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαλαμβανόμενων ἐν συσχετίσει πρὸς τὰ λεγόμενα ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα ἐνδιαφερομένων περὶ τοῦ καθεστῶτος ὅτι δηλ. ἐκ δεξιῶν ψάλλουσι σλαβωνιστί καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἑλληνιστί καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς βίᾳ καταλήψεως τῆς ἐκ-

1. Κίρτσοβον ἢ Κίρτζοβον, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν.

2. Πολύκαρπος (1900-1907).

κλησίας ὑπὸ τῶν σερβιζόντων κατὰ τὴν στ'. καὶ θ'. Δεκεμβρίου ὡς καὶ περὶ τῶν σλαβικῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς, τοῦτο δὲ ἵνα δηλώσῃ τῷ ὑπὸ ἀργίαν ἱερεῖ ὅτι ὀφείλει συμμορφωθῆναι πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Μητροπόλεως διότι ἄλλως ληφθήσονται κατ' αὐτοῦ αὐστηρὰ κανονικὰ μέτρα.

(,α'λβ'. Μαρτίου ια'.)

37

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1905, σσ. 277-278, ἀρ. 5273.

Τῷ Σκοπείων Βικεντίῳ¹.

Διασκέψεως γενομένης πρὸ καιροῦ συνοδικῶς περὶ προσφορωτέρας διακανονίσεως τῆς τάξεως τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ἐν τῷ ὑπάρχοντι ἱερῷ ναῷ ἐν Σκοπείοις μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἰδιαίτερον ναοῦ τῆς αὐτόθι ἐλληνικῆς κοινότητος, ἀπεφασίσθη καὶ ὠρίσθη ὅπως ἀπὸ τῆς καταβολῆς εἰς τὴν εἰρημένην κοινότητα τῆς ὀρισθείσης ἀποζημιώσεως ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων χρυσῶν φράγκων ἢ θεία λειτουργία καὶ αἱ ἱερὰ ἀκολουθίαι τελῶνται ἐν τῷ ὑπάρχοντι ἱερῷ ναῷ μέχρις ἀνεγέρσεως τοῦ νέου ἐντὸς τοῦ ὀρισθέντος χρονικοῦ διαστήματος ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἑλληνιστὶ καὶ ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα σλαβιστὶ, ἐκάστης ἐβδομάδος ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου, τὰ δὲ ἔσοδα τοῦ παγκαρίου λαμβάνονται ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐβδομάδα αὐτῶν, ὑπὸ δὲ τῶν Σέρβων κατὰ τὴν ἐβδομάδα αὐτῶν, ἐξαιρουμένων τῶν ἐορτῶν τοῦ Πάσχα, τῶν Χριστογεννίων, τῶν Θεοφανείων καὶ τῶν λοιπῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν, καθ' ἃς ἡ ἱερὰ λειτουργία δέον ἵνα τελεῖται ἀπὸ κοινοῦ Ἑλληνιστὶ καὶ Σλαβιστὶ καὶ καθ' ἃς δέον ἐξ ἡμισείας μὲν νὰ γίνωνται τὰ ἔξοδα, ἐξ ἡμισείας δὲ λαμβάνονται καὶ τὰ ἔσοδα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Σέρβων. Ἐπὶ τῇ καταβολῇ τοίνυν ἄρτι τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων φράγκων ἀνακοινούμενοι διὰ τοῦ παρόντος τῇ αὐτῆς Ἱερότῃ τὴν ὡς ἄνω ἀπόφασιν καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐμμένει εἰς αὐτήν, ἀξιούμεν, συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως, περὶ οὗ γράφομεν ἰδιαίτερος καὶ πρὸς τὴν ἐλληνικὴν Κοινότητα. Ἡ δὲ κλ.

(,α'λβ'. Ὀκτωβρ. ιζ'.)

Υ.Γ. Καταβληθεισῶν ἤδη καὶ τῶν διὰ τὸ χάνιον ἐξακοσίων λιρῶν, δηλοῦται τῇ αὐτῇ Ἱερότῃ ὅτι ἐδόθη διαταγὴ τοῖς ἐντίμοις ἐφοροδημογέροισι καὶ ἐπιτρόποις τῆς Ἑλλήν. Κοινότητος ἵνα προβῶσιν εἰς τὰς νομίμους διατυπώσεις τῆς μεταβιβάσεως τοῦ χανίου ἐπ' ὀνόματι τῶν ὑποδειχθέντων Πέτρον Λέκιτς καὶ Μίσσου Σ. Ζαφείριβιτς συνωδὰ τοῖς συμπεφωνημένοις.

1. Βικέντιος (1905-1915).

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1905, σ. 317, ἀρ. 7624.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Πολυκάριπῳ¹.

Ἐγκριθεῖσθαι συνοδικῶς τῆς ἄρσεως τῆς ἄλλοτε ἐπιβληθείσης εἰς τοὺς γνωστοὺς δύο ἐν Κιρτσόβῳ σλαβοφώνους ἱερεῖς ἀρχίας, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς τηρήσεως τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἐν τοῖς χοροῖς τῶν ψαλτῶν, καθ' ὃ ὁ μὲν δεξιὸς χορὸς ὀφείλει ψάλλειν Ἑλληνιστί, ὁ δὲ ἀριστερὸς σλαβωνιστί, προαγόμεθα ἀνακοινώσασθαι τοῦτο τῇ αὐτῆς Ἱερότητι, συνιστῶντες ὅπως κατὰ τοῦτο πράξῃ τὸ δέον. Ἡ δὲ κτλ.

(,α λ ε'. Νοεμβρ. κθ'.)

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1906, σ. 85, ἀρ. 1732.

Τῷ Σκοπεῖων Βικεντίῳ².

Ἀνέγνωμεν συνοδικῶς ὅσα διὰ τοῦ ἀπὸ ε'. φθίνοντος ἀδελφικοῦ αὐτῆς γράμματος γνωρίζει τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξαιτουμένη τὰς ὁδηγίας αὐτῆς, περὶ τῶν προσπαθειῶν τῶν αὐτόθι ὁμονυμιζόντων εἰς σύμπτυξιν κοινότητος ἥτοι τὴν ἐκ Βελεσσῶν πρόσκλησιν ἱερέως, τελέσαντος ἄνευ κανονικῆς ἀδείας ἀγιασμόν τε ἐν τῇ αὐτόθι ὁμονυμικῇ Σχολῇ καὶ τὴν θεῖαν λειτουργίαν ἐν οἴκῳ ἰδιωτικῷ, ἐγκρίναντες δὲ ἐκκλησιαστικῶς τὰ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἱερότητος ἐνεργηθέντα καὶ δηλωθέντα τοῖς προσεληθούσιν αὐτῇ ἐκ τῶν πρωτοστατούντων ὁργάνων, προαγόμεθα ἐκφράσαι εἰς ἀπάντησιν τὴν ἡμετέραν ἐπιδοκιμασίαν καὶ ἅμα προτρέψασθαι αὐτὴν συνοδικῇ διαγνώμῃ ὅπως ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν αὐτὴν ἐπαινετὴν στάσιν τηροῦσα οὐδὲν ἤττον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐνήμερον τῶν πάντοτε ἐνεργειῶν τῶν ὁμονυμιζόντων.

(,α λ στ'. Μαρτίου κθ'.)

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σ. 22, ἀρ. 447.

Τῷ Σκοπεῖων Βικεντίῳ.

Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς τὸ ἀπὸ καὶ τοῦ παρελθόντος μηνὸς γράμμα τῆς αὐτῆς ἱερότητος, δι' οὗ παρέχει τὰς ζητηθείσας πληροφορίας ἀναφορικῶς πρὸς τὰ παράπονα, ἅπερ ὑπέβαλεν ἡμῖν ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Κοτσάνης³ διὰ τὴν ἄρσιν ἀπὸ τοῦ ἱερέως αὐτῆς τῶν καθηκόντων τῆς ἀρχιερατι-

1. Πολύκαρπος (1900-1907).

2. Βικέντιος (1905-1915).

3. Κότσανη, βορειότερον τῶν Σκοπίων κειμένη.

κῆς ἀντιπροσωπείας. Εἰς ἀπάντησιν οὖν, συνοδικῇ διαγνώμῃ, προαγόμεθα ὑποδείξει τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει εὐροῦσα τοιοῦτον καθεστὼς προσήκον ἦν ἵνα μὴ θελήσῃ ὅπως μεταβάλλῃ αὐτό, ἐφ' ᾧ καὶ χάριν τε τῆς ἡσυχίας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἅμα ἐνδεχομένων ζητημάτων συνιστῶμεν αὐτῇ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ πρῶην καθεστῶτος. Ἡ δὲ κτλ.

(,α'αζ'. Ἰανουαρ. κβ'.)

41

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σ. 147, ἀρ. 2596.

Τῷ Σκοπεῖον Βικεντίω¹.

"Ἄρτι ληφθὲν διαβιβάζομεν ἐγκλείστως ᾧδε τῇ αὐτῆς Ἱερότητι τὸ διὰ τὴν σύστασιν τοῦ νεκροταφείου τῆς ἐν Σκοπεῖοις Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος ὑψηλὸν Αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον.

(,α'αζ'. Ἀπριλίον ιθ'.)

42

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1907, σσ. 459-460, ἀρ. 7040.

Τῷ Δεβρῶν Παρθενίω².

Ἐλάβομεν τό τε ἀπὸ κζ'. παρελθόντος μηνὸς Σεπτεμβρίου γράμμα τῆς αὐτῆς Ἱερότητος, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς καὶ τὸ ἀπὸ ζ'. λήξαντος τηλεγράφημα δι' οὗ ἀναφέρονσα ὅτι αἱ αὐτόθι ἀρχαὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἐκ περιτροπῆς μετὰ τῶν Σέρβων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κιρτσόβου λειτουργίαν ἐξαίτεται τὰς ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀπειθῶν ἱερέων, περὶ ὧν ἀναφέρει ἐν τῷ γράμματι αὐτῆς, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἵνα συστηθῇ τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὅπως προσκαλεσαμένη τούτους προτρέψῃται ἵνα μετανοοῦντες ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν νόμιμον ὁδὸν ὑποβάλλῃ δ' ἡμῖν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης αὐτῆς ἐνεργείας διὰ τὰ περαιτέρω. "Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν ἐνεκρίθη ἵνα ἀποσταλῇ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἡμέτερον Πατριαρχικὸν τακρίριον, ἀνακοινούμενον ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἀποκροῦσαν πάντοτε τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν ἐντονώτερον ἀπορρίπτει ταύτην ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, καθ' ἣν πρόκειται περὶ ὁμοδόξων καὶ οὐχὶ σχισματικῶν καὶ δηλοῦν ὅτι ἀναρμοδίως ὅλως ἐπενέβῃ ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ καὶ ἐπέβαλε τὴν ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαν. Τὰ ἀνωτέρω, συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἀπαντητικῶς γνωρίζοντες τῇ αὐτῆς Ἱερότητι διὰ τὰ περαιτέρω, ἐπιτελοῦμεν ἅμα αὐτῇ, τοῦτο μὲν ὅτι τὸ προσήκον γράμμα διεβιβάσαμεν τῷ ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ρασκοπριρένης Νικηφόρῳ ἐντελλομένῳ ἵνα παράσχῃ τὰς δεούσας πληροφορίας σχετι-

1. Βικέντιος (1905-1915).

2. Παρθένιος (1907-1913).

κὼς πρὸς τὴν εἰς ἱερέα χειροτονίαν καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἀγγέλου Πέτροβικ, ὡς ἐφημερίον εἰς χωρία ὑπαγόμενα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς αὐτῆς Ἱερότητας, τοῦτο δὲ ὅτι διὰ γράμματος ἡμῶν δεόντως συνεστήθη τοῖς ἐνταῦθα ἀρμοδίους ἡ παροχὴ εἰκοσιπενταλλίρου ἐτησίον ἐπιδόματος πρὸς μισθοδοσίαν νηπιαγωγοῦ διὰ τὸ αὐτόθι Νηπιαγωγεῖον.

(,α'λζ'. Νοεμβρίου ζ'.)

43

ΑΟΠ, ΠΑ, κδδ. 1907, σ. 99, ἀρ. 1840.

Τῷ Δεβρῶν Παρθενίῳ¹.

Παρ' ἐνδιαφερομένον ὑπεροχικοῦ προσώπου πληροφορηθέντος ὅτι ἡ αὐτῆς Ἱερότης διατελεῖ εἰς σχέσεις μετὰ τῶν αὐτόθι βουλγάρων καὶ ἐξυπηρετεῖ τὰ βουλγαρικά αὐτόθι συμφέροντα, λαμβάνονσα καὶ μνησίων πρὸς τοῦτο ἐπίδομα, προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς προτρέψασθαι, συνοδικῇ διαγνώμῃ, αὐτὴν ἵνα σπεύσῃ ὑποβαλεῖν ἡμῖν τὰς δεούσας περὶ τῶν ἀνωτέρω πληροφορίας. Ὑποδειχθείσης δ' ἡμῖν καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ διορισμοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐν Δίβροις ἐπιτρόπου, γνώστον καὶ τῆς σερβικῆς γλώσσης, ἀξιοῦμεν τὴν αὐτῆς Ἱερότητα ἵνα καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑποβάλλῃ ἡμῖν τὴν γνῶμην αὐτῆς πρὸς ἀνάλογον σκέψιν καὶ ἐνέργειαν.

(,α'λζ'. Φεβρουαρίου κη'.)

44

ΑΟΠ, ΠΑ, κδδ. 1908, σ. 243, ἀρ. 3446.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Παρθενίῳ.

Ἀπαντητικῶς εἰς τὰ σχετικὰ γράμματα τῆς αὐτῆς Ἱερότητας προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης ἀνακοινώσασθαι πρὸς γνῶσιν αὐτῆς, συνοδικῇ διαγνώμῃ, ὅτι ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὰς περιστοιχιζούσας αὐτὴν ἀνάγκας ἐγένοντο ἤδη ἀρμοδίως αἱ προσήκουσαι ἐνέργειαι πρὸς οἰκονομικὴν ἀνακούφισιν αὐτῆς, ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου Πασάκιοι² ἐγκρίνεται ἡ ἐνέργεια αὐτῆς καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας Κιρτσόβου ἐγκρίνεται συνοδικῶς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκριθέν ἄλλοτε καθεστώς, καθ' ὃ ὁ μὲν δεξιὸς χορὸς δέον ἵνα ψάλλῃ ἐλληνιστί, ὃ δὲ ἀριστερὸς σλανωνιστί. Ἐν τέλει προκειμένου περὶ τοῦ ἐν Γιάγκολ³ ἱερέως παπᾶ Βελιὰν συνιστώμεν αὐτῇ ἵνα διατάξῃ αὐτὸν ὅπως ἀμέσως ἀπέλθῃ ἐκ Κιρτσόβου, ἐν περιπτώσει δὲ παραμονῆς ὑπο-

1. Παρθένιος (1907-1913).

2. Πασάκιοι, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βελεσσών.

3. Γιάγκολ, χωρίον τοῦ τμήματος Κιρτσόβου.

βάλῃ αὐτὸν εἰς ἀργίαν. Ἡ δὲ κτλ.

(,α>η'. Μαῖον ιβ'.)

45

ΑΟΠ, ΠΑ, κῶδ. 1911, σσ. 183-184, ἀρ. 3722.

Τῷ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Παρθενίῳ¹.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, διασκεψαμένη ἐπὶ τῶν ἐν Κιρτσόβῳ πραγμάτων ἐνέκοιρε τὰ ἑξῆς: α) ἵνα διαταχθῇ διὰ τῆς Ἱερότητος αὐτῆς καὶ αὐθις ὁ βοηθὸς Ἐπίσκοπος αὐτῆς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Γκλαβινίτισης κὺρ Βαρνάβας² ἵνα παρὰδῷ τὰς κλείς τῆς ἐν Κιρτσόβῳ ἐκκλησίας τῷ ἱερεὶ Ζαχαρία, δς καὶ παραμενέῃ μόνος ἐφημέριος τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας, εἰς ἣν δικαιοῦνται ἵνα ἐκκλησιάζονται πάντες οἱ αὐτοῖσι εὐρισκόμενοι ὀρθόδοξοι, τῆς ἱερᾶς λειτουργίας τελουμένης ἑλληνιστί· β) ἵνα μένῃ ἐν ἰσχύϊ διὰ τοὺς χοροὺς ἡ προηγουμένη σχετικὴ ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καθ' ἣν ὁ μὲν δεξιὸς χορὸς ψάλλει ἑλληνιστί, ὁ δὲ ἀριστερὸς σλαβωνιστί· καὶ γ) ἵνα διαταχθῇ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος αὐτῆς ὅπως ἀμέσως καὶ ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς μεταβῇ εἰς Λίβραν καὶ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Ταῦτα ἀνακοινοῦμενοι τῇ Ἱερότῃ αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ παρόντος διὰ τὰ περαιτέρω, αἰτούμεθα τὴν θείαν χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος.
(,α>λῖα'. Ἀπριλίον κστ'.)

Ἰδρυμα Μελετῶν
Χερσονήσου τοῦ Αἵμου

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Βραχυγραφίαι ἐν χρήσει:

ΑΟΠ: Ἀρχεῖον Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, BS: Balkan Studies, EA: Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, ΠΑ: Πατριαρχικὴ Ἀλληλογραφία, ΓΠΕΠΑ: Γενικὴ Παγκόσμιος Ἐγκυκλοπαιδεία «Πάπυρος-Λαρούς», GINI: Glasnik Σκοπίων, GSPC: Glasnik Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

1. Παρθένιος (1907-1913).

2. Περί τοῦ ἐπισκοπικοῦ ζητήματος τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, τὸ ὅποῖον ἐλύθη διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ τοποθετήσεως τοῦ ἀρχιμ. Βαρνάβα Dožić ὡς βοηθοῦ ἐπισκόπου τοῦ Δεβρῶν Παρθενίου βλ. λεπτομερέστερον παρὰ Ἀγγελόπουλ. Ὁ ἐπισκοπικὸν ζήτημα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, εἰς «Μακεδονικά» 10(1970) 272-285. Πρβλ. καὶ D. Sljipečević, ἑ.ἀ., τόμ. β', σσ. 495-496.

SUMMARY

Athanasios Angelopoulos, Patriarchal Acta on the symbiosis of Greek and Serbian Orthodox in Northern Macedonia and Old Serbia (second half of 19th century). Contribution to the Panorthodox and Ecumenical mission of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople.

Research on the religious educational and communal symbiosis between Greek and Serbian Orthodox populations of Northern Macedonia and Old Southern Serbia under the jurisdiction of the Ecumenical Patriarchate in the second half of 19th century. Forty five relevant patriarchal letters are published here dated between 1887 and 1911.